

מאמר הדרכה ללימוד הספר הקדוש ביאור הליקוטים

מתוך ניסיון ללמד ביאור הליקוטים לתלמידים וחברים הצמאים לשמוע, ראה ראינו כמה יסודות להועיל.

במבוא לספר ביאור הליקוטים (בהוצאת תורת הנצח עמוד מד), כתב שם 2 תנאים יסודיים בכדי להבין היטב את הספר, ונצטט לשונו הנפלאה שם: (לצטט עד ד"ה אי לכך במילים כאן המקום לציין)

אמנם גם 2 התנאים שם נכתבו בקיצור נמרץ ואנו נשתדל לפרטם היטב.

התפיסה הרווחת היא שבכדי להבין ביאה"ק צריך להיות בקיא בכל הליקו"ה שעל התורה. זה נכון ולא נכון. ברור שזה מועיל מאוד, אבל עיקר הנקודות בכדי להבין את הספר הם שניים: ללמוד נכון את התורה כפי שנפרט בסמוך, ונקודה שניה היא הכרת מבנה הספר ביאה"ק.

הנקודה הראשונה היא הכנת התורה לקראת לימוד ביאור הליקוטים. ונכתוב 5 יסודות. בתחילה בקצרה ולאחמ"כ בהרחבה.

היסוד הראשון: צריך להיות בקיא בבנין התורה כראוי (פנים ואחור). להצליח לחשב טוב את השלבים של התורה: שלב א', שעל ידו זוכים לשלב ב' ועולים לשלב ג', וד' וכו', שזה הגרעין היסודי – עמוד השדרה – של התורה.

זה בעצם מה שמוהרנ"ת עושה לפני כל הלכה בלקו"ה, מסכם רק את הגרעין והיסוד של התורה לשלביה.

כל תורה הבניין והשלבים הם באופן המיוחד לתורה זו.

יש תורות שהם ג' שלבים, ד' שלבים, ה', ויש גם ז' שלבים (תורה ס') ויש גם ח' שלבים (כתורה י"ד).

יסוד שני: מעבר לשלבים, ליסודות של התורה, צריך להיות בקיא 1. בכל הראיות לכל יסוד (ראיות הכוונה או פסוק או מאמר חז"ל) 2. וכן בהסברים של היסודות.

בנושא הראיות, לפעמים רבינו מביא 2 ראיות לקשר בין שלב למשנהו ולפעמים יותר, וצריך להיות בקיא בכולם! (למשל בתורה ל"ז רבינו מקשר 9 קשרים!!! בין שפע הפרנסה לבין כשרות האכילה (הכוללת 3 נקודות: 1. שהשוחט מזהר בהלכות טריפה. 2. כוונה ראוייה בברכת השחיטה. 3. שהשוחט הגון זך במעשיו והבל פיו היא בבחינה שאין בה חטא (כהבל פיהם של התינוקות, והנביאים). 9 קשרים נפלאים שצריך לשנן היטב ולזכור בע"פ. 1). אם אין תורה אין קמח. 2. חליף נקרא מאכלת – שמאכיל לישראל. 3. בנפשנו נביא לחמנו... 4. קשים מזונותיו... 5. שולחן (פרנסה) דומה למזבח. 6. גימטריא מברכת "על השחיטה". 7. טרף יש לו ב' משמעויות, מזון, וטריפה. 8. מנצפ"ך צופים אמרו, וכן הפסוק אדני יתן אומר. 9. אוכלי עמי אכלו לחם...).

יסוד שלישי: חוץ מהבניין של התורה (יסוד א') והראיות וההסברים (יסוד ב'), צריך לדעת כראוי את ההלבשות של ההשגה. רבינו מלביש את השגתו במאמר של רבב"ח, או בפסוק. וצריך להיות בקיא בזה היטב.

יש תורות שיש הלבשה אחת או שניים, וישנם תורות שיש יותר (למשל תורה ט"ו יש לה 4 הלבשות! 1. מאמר רב"ח. 2. המשנה: ה' קניינים... 3. פסוק: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. 4. פסוק: עיני בנאמני ארץ...).

יסוד רביעי: מעבר לסיכום של שלושת החלקים: בניין התורה, ההסברים והראיות, וההלבשה, יש עוד אפשרויות סיכום של אלה שהם וותיקים ורגילים יותר בלימוד ספר ליקו"מ, לדוגמה לקחת מושג בסיסי של התורה, ולראות כמה כינויים והגדרות במשך התורה יש על מושג זה.

סוג סיכום נוסף הוא למצוא את כל הנושאים של "זה לעומת זה" שרבינו מזכיר בתורה, היינו המדרגה שנמצאת בצד הקדושה והמדרגה שעומדת כנגדה בצד הסט"א (כמו מלכות דקדושה מול מלכות דסט"א וכו'). וכן למצוא את כל המקומות שרבינו מדבר בתורה על 2 מדרגות המקבילות זה לזה (– כגון משפיע ומקבל, אור וכלי, חמה מול לבנה וכו') שנמצאים בצד הקדושה. עיין להלן דוגמאות.

יסוד חמישי: לאחר היסודות הקודמים, צריך להיות בקיא בלשונות התורה, ולזהות כבר בלימוד התורה עם איזה מילה יסודית רבינו משתמש פעמיים או יותר, שזה היסוד של השימוש בכלל הראשון מהח"י כללים שנקרא "מיניה וביה".

כשמתקדמים ומתרגלים לשים לב ללשונות רבינו וללשונות של כל פסוק ופסוק וכל מאמר חז"ל בתורה, עולים שלב ואז גם מזהים תוכן זהה בשני מקומות בתורה שגורם לשים לב שיש כאן קשר מיוחד, שזהו מפתח כבר יותר גבוה בכלל הראשון של מיניה וביה (דוגמה מתורה ח', שרבינו קורא ומגדיר את רוח החיים בשם "רוח צפונית", כי צפון הוא מלשון הצפנה, שצפון בלבו של אדם, ולאחר מכן רבינו מכנה את האור הגבוה ביותר – עדן – בשם "אור הגנוז", והנה המושג צפון והמושג גנוז זהים בתוכם).

בהמשך מצרפים את כלל החמישי שכל העניין נכנס ומתבאר, ואז מוצאים שוב לשונות זהים או תוכן זהה (כלל א' הנ"ל) שזהו לשונות או תוכן שלא כתובים בפירוש בתורה, רק ע"י כלל החמישי זה התווסף וכביכול כתוב בתוך התורה.

וכן הכלל השישי של זה לעומת זה מצטרף לכלל של מיניה וביה, כי ע"י ההוספה של זה לעומת זה, כאילו נכתב בתורה גם הצד ההפכי, וממילא יש לנו לשונות או תוכן חדש, שאפשר להשוות ללשונות ותוכן זהה הקיימים כבר בשאר חלקי התורה.

עד כאן חמשת היסודות ללימוד התורה כראוי כהכנה ללימוד ביאור הליקוטים.

כעת ניגש לחמש ידיעות בלימוד הספר עצמו.

ידיעה ראשונה: צריך להתרגל ללשון המחבר על ידי ריבוי הלימוד בספרו (אין אפשרות של קיצור דרך). כי מלבד הקשרים הנפלאים מיניה וביה בהשוואת הלשונות והתוכן, שפת ולשון המחבר נדירה מאוד, ממש כעין חידה. לשונותיו הם מבוססים הרבה על לשונות הפסוקים ומאמרי החז"ל ולשונות רבינו שנמצאים בתורה הזאת.

ולכן לפעמים עצם חידוש המחבר הוא קל להבנה (אם היה נכתב בלשון פשוטה, כלשון ספר מי הנחל או פרפראות לחכמה) רק מכיוון שהמחבר משתמש בניבי לשון הפסוק או חז"ל, זה מקשה את ההבנה.

ולכן כמו שהמחבר דייק בכל מילה של רבינו עד תכלית עומקה (ולכן מצא קשרים נפלאים בלשונות התורה ובתוכן וכן למעלה למעלה), כך אנו צריכים שימת לב מיוחדת בכל מילה של המחבר, ולהיזכר

מאיזה הטיית לשון של פסוק או חז"ל שרבינו מביא בתורה הוא לקח את לשונו, ולפעמים המחבר רומז בלשונו פסוקים או דרשות חז"ל שלא נכתבו בתורה.

הרחבה בידיעה זו – בסוף המאמר.

ידיעה שניה: מעבר ללשון המעניינת, המיוחדת והנדירה, המחבר מקצר מאוד בדבריו (כלשונו: מאהבת הקיצור) וזה מקשה מאוד על ההבנה. כי ה"חיסורי מחסרי" כביכול הוא עצום, דהיינו המחבר משאיר לנו לחשבן היטב את הקשר בין מילה למשנהו, וחזרה לקשר של בניין התורה (בניגוד לכל הספרים שעושים לנו את עיקר ורוב העבודה).

ומכיוון שכך, בכדי להצליח להבין את הספר, חייבים סבלנות מרובה! רק כשיש את מידת הסבלנות (והעקשנות) יש אפשרות להבין מעט.

כמדומני שאין צורך (ואין יכולת) להרחיב בידיעה זו, במראי מקומות על הקיצור בדבריו, יכלה הדף והדוגמאות לא יכלו. הדוגמאות לידיעה זו הם כל ספר בביאהל"ק.

ידיעה שלישית: כמו שהזכרנו שצריך מידת הסבלנות בכל סעיף וסעיף של המחבר להבין מה נקודת החידוש, כך צריך סבלנות לא לקפוץ מאות למשנהו כל זמן שלא הבנו את האות הקודמת. כי על פי רוב ראב"ן בנה את דבריו כבנין של כמה קומות, הוא מתחיל מקומה ראשונה שעליה הוא בונה קומה נוספת וכו', ולא מזהים זאת בהתחלה (כי כל אות היא קצרה ונראית כחידוש נפרד), ובדילוג האותיות הראשונות של התורה (שעל פי רוב שם נמצא עומק קשר הפשט בבניין התורה) לא מבינים כלל את ההמשך, וכל התורה נשארת חתומה וסתומה.

גם בידיעה זו דומני שאין צורך להרחיב. כל תורה בביאהל"ק היא דוגמא לכך. ר' אברהם מתחיל מהיסודות הפשוטים, מיניה וביה, שלב אחרי שלב, עד שנכנס לעומקים מבהילים, ולגילויים מסמרי שער בגדולת ה' ותורתו וצדיקיו.

גם באותיות הראשונות שבכל תורה, הוא זורק לפעמים מילים חתומות, שאם שמים לב אליהם היטב, קולטים חידושים נפלאים שרק באותיות הפנימיות יותר הוא מרחיב בהם מאוד, אבל בעצם הוא כבר רמז לזה בתחילת התורה.

ידיעה רביעית: ידיעה זו היא המשך לקודמתה, לתת היבט נוסף מדוע נצרכת מידת הסבלנות בלימוד הספר. והוא כי יש בביאור הליקוטים אורות והתנוצצויות אדירות בגדולת השי"ת, בגדולת הצדיקים המופלגים יחידי הדורות ובפרט רביה"ק ונשמת משיח, ובגדולת הנסתר שבתורה, שזה משלים באופן מבהיל את הנגלה (כלל י"א), וכן ראב"ן נוגע בכל תורה בסודות העמוקים ביותר של הבריאה (כצדיק ורע לו... אלו ואלו דברי אלקים חיים... ידיעה ובחירה... למעלה מהמקום והזמן... ב' הפכים בנושא אחד), וכל לומד מצפה להגיע ישר לאותיות אלו.

אך דא עקא שא"א להגיע לאור הגנוז בדבריו רק ע"י שעובדים קשה בעבודה השחורה, לעבור את ה"חושך" כביכול – להבין מילה מילה, איך ראב"ן לומד פירוש פשוט ועמוק בתוך התורה, לחשבן היטב את בנין התורה והקשרים הנפלאים (שאגב זה חלק מהיעד של ראב"ן בספרו – להראות את המסילה של הלימוד הנכון בדברי רבינו שמזה רואים גדולת הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן, מה שלא נמצא בשום ספר בעולם (והוא עצמו מתפעל מזה – עיין תורה ס"א אות ב', ובתורה כ"ב אות ל', ובסוף המאמר שאחרי תורה כ"ב (עמוד ר"י) ועוד ועוד מקומות), ורק אחרי שהבניין בנוי היטב, לאט לאט מתנוצץ האור.

ולכן צריך סבלנות מרובה לא לוותר על שום אות ועל שום חידוש – גם אם נראה כביכול "יבש", כי אלו הם הכלים והצמצומים להגיע לאור הגנוז בדבריו.

הרחבה קצרה בידיעה הרביעית

(יסוד זה שכתבנו פה, הוא יסוד ששייך לאמונה, ואין תורה שר' אברהם לא מדבר מזה. דוגמה לכך היא תורה ח', שר' אברהם מסביר את החילוק בין הרשעים שיש להם רוח סערה שבסוף מסעיר גופם ונשמתם, לעומת הצדיקים שהרוח חיים שלהם הוא רוח חיים נצחי. והחילוק הוא שהרשעים הגדולים כבלעם וכו' רצו ישר לאור של העדן להשיג השגות, וזה אור כ"כ גבוה, רוח חיים עליון ונורא, שכשנכנסים אליו בלי כלים ראויים, הרוח הגבוהה והנוראה הזאת מסעירה גופם ונשמתם, זה ריבוי אור בלי שיש כלים ראויים לכך. משא"כ כלל ישראל מקדימים את כלי הגן, היינו שמעיינים ומבינים בתורה הקדושה, ועוסקים בזיכור הד' יסודות בשביל להגיע לקיום התורה. וע"י שמקדימים את כלי הגן – בעיני עמוק בכל פרט ופרט בתורה הקדושה, ובהשתדלות של קיום ההלכה בכל פרט, עי"ז מכינים כלים, וכעת הנהר והשפע שמגיע מעדן שהוא רוח חיים גבוה ועצום, אינו מכונה רוח סערה, כי יש כלים חזקים לרוח הקדושה הזאת, וזה מביא חיים נצחיים.

וזה היסוד של התורה הראשונה בליקו"מ, תורה א', שחייבים את הנו"ן בשביל לקבל את אור החי"ת.

ור' אברהם הולך עם היסוד הזה בכל תורה. ובכל מקום אפשרי הוא מזכיר את מאמר חז"ל **בתחילה עלה במחשבה** לברוא את העולם במדה"ד וכו', כפי שמוהרנ"ת מפרש זאת בשתי מקומות (תפילין ה' ותפילת ערבית ד') שגדולת הצדיקים הוא עניין זה, שנכנסו למחשבה תחילה, למדת הדין והצמצומים הגדולים ביותר, כפי שאמר השי"ת למשה על מסירות נפשו של ר' עקיבא: שתוק, כך **עלה במחשבה (תחילה)**, ועי"ז הכינו כאלו כלים והשיגו את האור של המחשבה תחילה – אור אין סוף.

עיין במאמר המבהיל והנורא של ראב"ן בתורה כ"ז. / עיין בביאהל"ק תורה כ"ב מפתח כ"ג, גילויים נוראים בעניין זה, עיי"ש. / עיין בתורה ס"ו חדר ו', י', י"א, י"ב, י"ג, ט"ו, י"ז, כי זה בעצם היסוד של תורה ס"ו בעניין המניעות, שאותם ט' רקיעים שמהותם מניעות (רקיע הוא שטח המבדיל והמפריש), כשעומדים בהם הם עצמם נהפכים לכלים נפלאים לאור של הט' נקודות, שהעליון שבהם הוא **נקודת** הקמץ, שהוא **נקודת** האמת שבין הצדיקים, שקמוץ סתום ונעלם, אור הכתר. / עיין תורה ז' ח"ב אותיות נ"ג, ס'.

ולכן ר' אברהם שבמוחו הקדוש והנורא השיג בכוח רבינו הקדוש כאלו אורות והשגו"א, הוא העלים את זה בלשונו העמוקה, הנסתרת והנעלמת, בכדי שאם נתייגע ונלון לעומקה של הלכה בכל תיבה ותיבה שלו, בסבלנות ואריכות אפים נוראה, הכנו עי"ז את כלי הגן שעי"ז נגיע לאור העדן שראב"ן מגלה לנו).

ידיעה חמישית: כל אות ואות מביאור הליקוטים צריך ללמוד "לאט" ו"מהר". לאט – בכדי להבין היטב כל מילה וקישורה למילה הסמוכה לה (ולהיזכר כל מילה מלשונן מאיזה מקום בתורה היא לקוחה), וכן כל משפט למשפט הבא. ומהר – דהיינו ללמוד ולקרוא ברצף את האות – כי הרבה פעמים המחבר מביא כמה יסודות כהכנה והקדמה לחידוש המרכזי של האות, והיסודות שהוא מקדים לחידוש המרכזי, כל אחד מהם הוא כשלעצמו חידוש נפלא, שהרבה פעמים הוא לא כתוב בפירוש בתורה, ולהבין כל יסוד בפני עצמו צריך סבלנות מרובה כנ"ל; אבל לאחר מכן צריך לקרוא ברצף, בשביל לחבר את כל היסודות יחד בכדי להגיע לעיקר הנקודה והחידוש של האות הזו.

נביא ארבע דוגמאות לכך (יש אין ספור דוגמאות כאלו)

דוגמה ראשונה: תורה ס"ו פתח הב', ר' אברהם מקדים 3 הקדמות: 1. שכפי המובן ממה שכתב... 2. וכפי שמבואר לקמן... 3. וממאמר הכתוב אשר בידו וכו'... כעת בצירוף שלושת הקדמות אלו מגיע ר' אברהם לחידושו המרכזי באות זו: 'בואר לנו שנפש כל חי ורוח וכו'...

דוגמה שנייה: תורה ח', ביאהל"ק הקצר אות כ"ה: 1. בהמבואר מדבה"ק בהפלאות מראה לבן להטלית... (ובהקדמה זו ר' אברהם זורק חידוש וגילוי עצום כשלעצמו, שיש רוח סערה גם בצד הקדושה, לא רק בצד הסט"א, וזה אור העדן (כי יש את רוח החיים הפשוט שב"גן" התורה, אבל שורש הרוח חיים שב"גן" הוא מה"עדן", ששם הרוח חיים הוא מעל הטבע, בלתי גבול, שזהו רוח סערה דקדושה), וזה קדושת הציצית שהוא מלשון שער, על שם הסערה דקדושה (זה לא כתוב

בפירוש בתו' ח'), ומוסיף עוד חידוש שיניקת הרשע ברוח סערותו הוא מהעדן עצמו, ומכיוון שאין הדין נמתק אלא בשרשו, לכן רק בכוח מצוות ציצית שהוא רוח סערה בקדושה, אפשר להכניע את עשו שהוא כאדרת שיער – סערה דסט"א). הקדמה מספר 2. ובהמבואר בכלל הנ"ל (כלל החמישי) שכל העניין... מתבאר לפי דבריו. 3. ובהכרח הירידה לצנור ומדת הרשע בעצמו כדי להכניעו. כעת לאחר שלושת הקדמות אלו מגיע ר' אברהם לחידוש המרכזי שבאות זו: תבין מרחוק בהפלאות זאת המצוה להתחבר עם מראה תכלת...

דוגמה שלישית: תורה ז' ח"ב אות פ"ב, שם יש 4 הקדמות: 1. בהמבואר משיחותיו בעל פה... ה' עמך... 2. ומהמבואר מצירופי דבריו שהוא דעת יהושע... 3. ומהמבואר מדה"ק שאותיות יהושע... 4. ומהמבואר מדה"ק באותיות מ'ע'ש'ה'... / כעת לאחר 4 הקדמות אלו מגיע לעיקר החידוש: מבאר יותר בכל זה בענין חטא המרגלים וכו'. / ובחיסרון אחד מ-4 הקדמות אלו אי אפשר להגיע לחידושו המרכזי.

דוגמה רביעית: תורה כ"א אות י"ט, הודעה י"ז, שם יש 6 הקדמות! לחידושו המרכזי.

עד כאן בקצירת האומר.

כעת נחזור לפי סדר הדברים דלעיל באריכות ובפירוט.

היסוד הראשון:

לדעת היטב את בנין התורה.

כל לומד מתחיל, ובוודאי הוותיק, מכיר את הבניין הנפלא בליקו"מ שבנוי בצורת שלבים. יש את היעד – קרי את האור הגבוה שאליו רביה"ק רוצה להביאנו, ובכדי להגיע אליו יש כמה שלבים. יש את שלב א' שהוא העצה המעשית שעמה מתחילים, ורבינו מגלה שעי"ז זוכים לשלב ב', וכשמגיעים לשלב ב' עולים עי"ז לשלב ג' וכו', עד האור וההשגה הגבוהה שאיש הישראלי צריך לזכות בזה העולם.

הצורה בה בנויים התורות אפשר להשתמש בלשון רבינו (בהקשר אחר) "פנים" ו"אחור". יש תורות שרבינו הולך בצורת "פנים", דהיינו מתחיל לפי הסדר: שלב א', עי"ז עולים לשלב ב' וכו'.

דוגמה לכך: תורה ט"ו. רבינו מתחיל כמובן מהיעד – מי שרוצה לטעום אור הגנוז... ואז מתחיל לפי הסדר: שלב א' – משפט. שלב ב' – עי"ז היראה עולה לשורשה – לדעת. שלב ג' – עי"ז דעת זוכים לתורה שבנגלה (שמהותו סיני – שפלות). שלב ד' – תפילה כראוי (ובמסי"נ). שלב ה' – תורה שבנסתר, אור הגנוז.

יש תורות שרבינו הולך בצורת "אחור", דהיינו מתחיל מהשלב העליון (והאחרון) למשל שלב ה'. איך מגיעים אליו – עי"ז שלב ד'. איך מגיעים לשלב ד' – עי"ז ג', ויורד לשלב ב' ולא'.

נביא 2 דוגמאות לכך: תורה ז' ח"א, רבינו מתחיל משלב ד' – אור הגאולה. איך מגיעים לזה – שלב ג': אמונה, איך באים לאמונה – שלב ב': אמת. איך מגיעים לאמת – שלב א': התקרבות לצדיקים וילך בדרך עצתם (וכן שמירה מעצת רשעים שזה עי"ז ציצית).

דוגמה נוספת: תורה ד' ח"ב. רבינו מתחיל משלב ה' (העליון) – שפע החסד. איך? עי"ז שלב ד' – יראה. איך זוכים ליראה? שלב ג' – רצון. איך? שלב ב' – האור של יו"ט. (רק יש הפרעה – חיות רעות. יש פתרון – זקן דקדושה. אבל יש הפרעה גדולה יותר – מצח הנחש, לכן צריך את) שלב א' – צדקה בשבירת האכזריות והפיכתו לרחמנות.

ואמנם בכל תורה ותורה צריך להיות בקיא בכל חלקי התורה כפי שיחת רבינו שאמר שאין מי שיבין בתורתו כי אם מי שידע אותה פנים ואחור, אבל בתורה כזו שסדר השלבים הוא סדר יורד (מלמעלה למטה), כאן בוודאי צריך לדעת לסכם היטב את התורה גם בצורה של "אחור" כלשון רבינו, דהיינו לסכם את התורה מסופה לראשה (לפי סדר השלבים בסדר עולה): שלב א' - צדקה בשבירת האכזריות; ע"ז זוכים לאור של יו"ט, ע"ז זוכים לרצון, ע"ז ליראה, ע"ז זוכים לשפע החסד.

יש תורה שבנויה בסדר מעניין כתורה ל"א, ששם רבינו מתחיל בסדר יורד (שלב ג', ב', א'), ולאחר מכן מתחיל כביכול תורה חדשה, בסדר עולה, דהיינו שהשלב א' שדובר עליו מביא לשלב ב' (וזהו נושא שלא דובר עליו כביכול קודם), ושלב זה מביא לשלב ג'.

נזכיר בקצרה: שלב ג' - גדולת מעלת הצדקה שמנהגת את הגלגלים, וממילא זוכים לשפע וברכה. איך זוכים לשלב ג' - שיהיה לצדקה שלימות (ז' ו"ב ברכות, ולא ו' ו"א)? ע"י שלב ב' - אמונה (שבת). לבוא לאמונה הוא ע"י שלב א' - ברית.

נמצא שהעבודה המעשית - שלב א' - הוא שמירת הברית, ע"ז שבת אמונה, ע"ז שלימות הצדקה, שמביא שלימות הברכות. אלא שסדר הדברים (כפי שסידרם רבינו) הוא מעילא לתתא כנ"ל.

וכעת מתחיל רבינו מאותו שלב א' בנין חדש (כביכול תורה חדשה): ע"י ברית (שיש בה שני מדריגות - ברית עילאה וברית תתאה) זוכים לשלב ב' - להתגלות החסד, שהוא אהבה כיסופים והשתוקקות דקדושה (שזה מביא 2 רווחים: 1. נוצר נקודות לאותיות התורה ומצטיירת לטוב - לסם חיים, ונהיה חידוש הבריאה ונשפע שפע. 2. ההשתוקקות שיוצא בהבל פיו מתגלגל בעולם ומביא הרהורי תשובה לרשעים). ע"י שלב ב' - כיסופים קדושים זוכים לשלב ג' - לאכילה ופרנסה בדרגה של לחם הפנים (בהמשך הסעיף מתבאר שהכוונה שמאיר ה"פנים" - אור ההשגחה - בתוך ה"לחם" היינו בפרנסה, דהיינו שכל הטבע - הגלגלים, הכוכבים והמזלות, וכל העכו"ם (היינו אלו שעובדים לכוכבים ולמזלות) נכנעים תחתיו, שזהו האור של לעתיד - התגלות חמה בתוקפה.

נמצא שהסדר בתורה זו הוא גם סדר יורד וגם סדר עולה. ואם רוצים לסכם את שלבי התורה משלב א' שהוא העבודה המעשית - שמירת הברית (בב' בחינות) ולהלן, יש לנו לכאורה 2 המשכים: המשך אחד: הברית (שלב א') מביא לאמונה, וזה מביא לשלב ג' - שלימות הצדקה והנהגת הגלגלים (שבועמק זהו התעלות לאור ההשגחה - מעל הטבע, כי הוא עצמו מנהיג הגלגלים). המשך שונה (שני): ע"י ברית (שלב א') זוכים לכיסופים והשתוקקות, וע"ז שלב ג' - לאכילה בקדושה בבחינת לחם הפנים.

(אגב בעיון קצר רואים שבשני המשכים שלבי ג' חופפים, הנהגת הגלגלים ע"י הצדקה (שרמזנו בסוגרים שהוא הנהגה שמעל לטבע) זהו כעין השלב ג' של אכילה בבחינת לחם הפנים, שהמשמעות שמתגלה הפנים - השגחה שמעל לטבע, וכל הכוכבים והגלגלים נכנעים תחתיו).

לעיל הזכרנו את תורה ס' שיש בה 7 שלבים (בסדר יורד), ונדבר ממנה בהמשך. וכן הזכרנו את תורה י"ד שיש שם 8 שלבים (ושם רבינו מתחיל מהשלב החמישי ויורד עד שלב א', ומביא הלבשה במאמר רבב"ח. ולאחמ"כ חוזר לשלב החמישי וממשיך לעלות עד השלב השמיני - שלום המופלא בכל העולמות, ומביא רבב"ח נוסף על המשך השלבים).

נזכיר כעת בקצרה שיש גם תורות אחרות שלא בנויים בצורת שלבים. דוגמה לכך תורה ב' ח"א. הנושא המרכזי הוא תפילה, גדולתה ותוקפה (היא כלי זינו של משיח, ומשם עיקר החיות וכו'). והמשך בנין התורה הוא 4 תנאים שצריכים בשביל שהתפילה תפעל פעולתה בשלימות ותגרום היפוך מדה"ד למדת הרחמים ויהיה יחוד קוב"ה ושכינתיה פנים בפנים (כד חם גבה איתהפוך וכו') ונזכה לבניין המשכן כראוי בכל חלקיו.

התנאים הם: 1. יוסף – שמירת הברית. 2. יעקב – משפט (והעצה למעשה היא נתינת צדקה). 3. התקשרות לצדיקים שהם בחינת משה משיח. 4. לימוד תורה לשמור ולעשות, שאז האותיות – הנשמות – באים בתוך התפילה בבחינת עיבור וכו'.

כעת נרחיב ביסוד השני:

לדעת היטב את ההסברים והראיות.

בכל תורה יש ג' חלקים: החלק הבסיסי הוא היסודות והשלבים של התורה. רבינו פותח ביסוד: דע שע"י התורה נתקבלין כל התפילות... דהיינו רבינו מגלה השגה, שיש קשר בין ב' נושאים אלו, שאחד תלוי במשנהו. בתורה ב' רבינו פותח בב' יסודות כאחד: כי עיקר כלי זינו של משיח הוא התפילה (יסוד 1), ומשם עיקר חיותו (יסוד 2). וכך כל בנין התורה שרבינו ממשיך בהשגתו לקשר בין שלב לשלב – ע"י שלב ב' זוכים לג' וכו'.

עצם היסודות והשלבים שזוהי ההשגה בעצמה, זה כעין "פסק", כמו בהלכה שיש קיצור שו"ע, וכעין ספר המידות שכל סעיף הוא פסק – השגת אלוקות: ע"י זה זוכים לזה. וזהו בעצם ספר קיצור ליקו"מ או ליקוטי עצות – פסקי ההלכות שבכל תורה.

שתי החלקים הנוספים הם ההלבשה של רבינו. בלשון ארמית אחד מהם נקרא לו בשם "מהיכי תיתי", והשני "מאי טעמא" (לשון רבינו בחיי מוהר"ן תקפ"ד, בהקשר לספר המדות, עיי"ש). "מהיכי תיתי" הכוונה ראייה ליסוד, להשגה, או לשני הנושאים שרבינו מקשר ביניהם. והראיה היא או מפסוק, או ממאמר חז"ל בנגלה או בנסתר (זוה"ק, כתבי האר"י וכו', ולפעמים ראשי תיבות או גימטריא).

והשני הוא "מאי טעמא" דהיינו הסבר והבנת עומק העניין מדוע שלב א' מביא לב' וכו'.

והיסוד הזה שתמיד יש גם מהיכי תיתי (מקור) וגם מאי טעמא (הסבר), אפשר לומר שזה כמעט בלי יוצא מהכלל, ולהוסיף את זה על הח"י כללים. (בהמשך אולי קצת נרחיב בכלל זה). וזה ג"כ אחד ממטרות ראב"ן בספרו להוכיח זאת, שגם אם רבינו מביא למשל רק מהיכי תיתי בלי הסבר וטעם, ברור שהטעם והביאור ג"כ נמצא, רק לא כאן על המקום, אלא בהמשך התורה (שזה הכוונה מיניה וביה).

והדבר הזה דורש שימת לב בכל ראייה מפסוק או חז"ל וכן בכל טעם וטעם, לשים לב האם יש הסבר אחד או שנים (ועיין כלל ט"ז), וכן כמה ראיות יש, וכן על מה הולך הראיה, כי לפעמים רבינו מביא ב' יסודות כאחד (כתחילת תורה ב', ותחילת תורה ד' וכו"ב) והראיה היא רק על היסוד השני, או רק על הראשון, או על שניהם. ולפעמים בסעיפים היותר מתקדמים בתורה הראיה היא בכלל לא על הסעיף הזה, אלא על מה שנאמר קודם לכן. ולפעמים הראיה היא מה שמכונה בלשון רבינו: "משיכת קורה", דהיינו כשרבינו אוחד בשלב ג' שנולד משלב ב', הוא מביא ראייה שמחברת את שלב ג' עם שלב א' (ומדלג בכלל על שלב ב'). (בעניין זה של "משיכת קורה" יש אריכות נפלאה בהקדמת ספר פל"ח. הוא מביא שם דוגמאות מתורה י"ז, תורה ס' וכו', עיי"ש).

הרחבה ביסוד השלישי:

להיות בקיא בהלבשת ההשגה.

ברוב התורות רבינו מלביש את כל ההשגה (או חלק גדול ועיקרי ממנה) במאמר חז"ל כרבב"ח, מאמרי המשתעי, ספרא דצניעותא, סבא דבי אתונא וכו', וכן בפסוק מסוים כאשר תמימי דרך, אמור אל הכהנים וכו'. ומכיוון ששם בהלבשה מונחת כל התורה בלי שום תוספת (זהו אחד מכללי ראב"ן –

כלל ה"ז), לכן כשלומדים היטב את ההלכה, יש לנו בעצם ביד את כל התורה כראוי, כי שם מרוכז סדר בנין ושלבי התורה בצורה ברורה.

אמנם מכיוון שזה בצורה מאוד מרוכזת, יש קושי להשקיע שם בכל פרט עד כדי ידיעה בעל פה. אבל מי שרגיל בספר ביאה"ק יודע שראב"ן מוציא את עיקר גילוייו משם דווקא (עיין למשל במאמר העמוק והמבהיל בתורה כ' שבונה את דבריו ע"פ שתי ההלכות שם: וישלח משה מלאכים אל מלך אדום, וספרא דצניעותא – ט' תיקונים, ומבאר גילויים נוראיים על המראה שרבינו ראה בהקשר לתורה הזאת, וכן בכל תורה ותורה).

והסיבה היא מכיוון ששם רבינו מגלה הגדרות חדשות על כל תיקון ושלב של התורה, כגון בתורה א', עניין המלכות דסט"א – היצר הרע, במעשה של רבב"ח יש לו כינוי והגדרה חדשה: "גלא". השם של החן והחשיבות הוא "ספינה". התורה הקדושה מכונה בשתי שמות חדשים: מקלות, ושמות קדושים.

ובזכות ההגדרות החדשות, נפתח עולם חדש להבין את כל התורה בפנים חדשות לגמרי.

בפרט לפי כלל ה"א בעניין שדרוש רבינו מתקשר לפשוטו של מקרא, בבחינת להבין משל ומליצה, והמעשה של רבב"ח הוא בעצם משל, ולכן אם החן מכונה ספינה, וספינה משמעותה כלי נפלא שעל ידה חוצים את הים, מזה אפשר להבין גילויים חדשים על גדולת ומהות החן דקדושה (דוגמה לכך עיין בכו"א שיחות וסיפורים אות א', שראב"ן לומד מתורה ה' ששם רבינו ממשיך את מידת היראה לספינה, ואת הים לחכמה ושכל דקדושה (כי מימי הים נמשלים למוח שנקרא באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, וכן בפסוק וישב הים לפנות בוקר רבינו מפרש שזהו ים החכמה, וכן בפסוק ירעם הים), וע"י ההבנה של משל ומליצה, לומד ראב"ן שעצם השכל על אף שהוא אור אלוקי, שם משכן הנשמה וכו', אבל זהו כמו הים שהם מים שאין להם סוף שאדם פשוט טובע בהם, אלא א"כ יש לו ספינה שהיא כלי שעל ידו חוצים את הים, כך ברוחניות הספינה היא הצמצום דהיינו מידת היראה, האמונה והתמימות, שעל ידה אפשר ליהנות מהשכל בלי להינזק. ובזה הוא מסביר את נפילת החכם, ואת הצלחת התם, עיי"ש).

כמו כן ה"מאי טעמא" – ההסברים של יסודות התורה, הרבה פעמים נמצאים דווקא בהלכות התורה. שם נמצאים הסברים סמויים, ולפעמים הסברים בצורה גלויה – שלא נמצאים בתוך התורה עצמה.

למשל בתורה א', רק ברבב"ח נמצא ההסבר מדוע כח התורה להכניע את היצר הרע – מלכות דסט"א, וזה בזכות ההגדרה החדשה של המושג תורה: "מקלות ושמות". משא"כ בתוך התורה אין "מאי טעמא", רק מהיכי תיתי – 2 ראיות מחז"ל שהכוח לעמוד נגד פגיעת המנוול הוא למשכו לבית המדרש.

דוגמא נוספת, מתורה ב', רק בהלכות רבינו בפסוק אמור הכהנים רבינו מביא "מאי טעמא" לתנאי של יוסף – שמירת הברית שרק על ידו זוכים לחרב התפילה (בגלל חוש הריח – חוטם – שזוכים ע"י הטהרה). בתוך התורה יש רק 2 ראיות מפסוקים וראיה מהבכורה (=תפילה) שניטלה מראובן וניתנה ליוסף בגין שמיה"ב.

נביא דוגמה נוספת לתועלת של ההגדרות הנוספות שנמצאים ברבב"ח. והוא מתורה ט"ו, שהזכרנו לעיל שיש שם 4 הלכות. ולמשל השלב השני: העלאת ה"יראה" לשורשה שהיא ה"דעת". הכינוי הראשון (רבב"ח) הוא צפרדע (- אקרוקטא), כי תיבה זו מחולקת ל-2 מילים: ציפור (=יראה) דיעה. נמצא שבמילה אחת רמוז גם היראה וגם שרשה – הדעת. כינוי שני (במשנה ה' קניינים): שמים (=דעת) וארץ (=יראה). כינוי שלישי (בפסוק ואתם תהיו לי ממלכת) אלה ה"דברים" (=יראה) אשר (אתה – משה (=דעת)) תדבר. כינוי רביעי: "עיני" (=דעת) (בנאמני) "ארץ" (=יראה).

א"כ יוצא שהעבודה למעשה לקשר את היראה ל"דעת" משמעותו הוא לקשר את היראה ל"שמים" (כינוי השני הנ"ל). ואולי לכן הכינוי המפורסם הוא יראת "שמים", וכן לקשר את היראה (=דיבור) למשה! (דהיינו רמוז כאן סוד ההתקשרות לצדיק, שלא כתוב בפירוש בתורה), וכן לקשר את היראה

ל"עיני ה'" (השגחה. וזה מובן גם ע"פ פשוטו, שיראת שמים הוא להאמין בראיית עיני ה' והשגחתו המשוטטות בכל הארץ. ולכן 'יראה' הוא אותיות 'ראה').

וכן שאר השלבים שם בתורה, כדוגמת השלב החמישי והעליון – תורה שבנסתר, הכינויים: אילנא, בית המקדש, גוי קדוש, "הוא" (ישרתני).

בתורה ו' למשל, ישנם 7 הלבשות! 1. הפסוק "זובח תודה יכבדני" ודרשת חז"ל שעליו: כל הזובח את יצרו וכו'. 2. כוונות אלול לכל פרטיה ("דרך" גמטריה א. ב' פעמים בקי. ב'. קס"א וס"ג. ג'. ימין במילואו. וכן ב' ניקודי השמות: סגול וחיריק. וכן הגמטריה של הנקודות: ש' דסגול וק' דחיריק בגמטריה 'פשוטה'). 3. תמונת אלף בג' חלקיו. 4. מעשה דרבב"ח. 5. פסוק: ידבר עמים תחתינו. 6. מאמר חז"ל: ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ישראל. 7. פסוק: ויאמר ה' אל משה קרא את יהושע.

ובלי לדעת היטב את כל ההלבשות לפרטי פרטים כמעט ואין אפשרות להבין את דברי ראב"ן. ולכן חובה לסכם היטב בכמה וכמה אופנים: קודם כל כפשוטו, לדעת בעל פה (וכפי שר' לוי יצחק בנדר ז"ל היה מרבה לדבר שאברך צריך ללכת ברחוב עם רבה בר בר חנה, דהיינו לסכם במחשבתו בהליכתו בדרך, איך רבינו מפרש ע"פ השגתו כל מילה במעשה של רבה בר בר חנה). צורה נוספת: לראות האם כל שלבי התורה נמצאים ברבב"ח או שחסר שלב או יותר. כמו כן לציין בפירוש אלו דברים חדשים – תוספות ממש, או הסברים חדשים וכו' שנמצאים ברבב"ח שלא ראינו אותם קודם בתורה.

ניקח לדוגמא את תורה ב', ברבב"ח מדובר על התפילה (חלתא אגביה), ומתוך ארבעת התנאים מוזכר שם רק שנים מהם! התקשרות לצדיק (החול הוא על הדג = צדיק), ועסק התורה (עשבים = נשמות – שצמחו על החול). אבל התנאי של שמיה"ב, והתנאי של משפט לא מוזכר.

ומאיך יש שם כמה תוספות חדשות. 1. החלישות הדעת הנוראית שיש על התפילה עד כדי שחושבים שהתפילה הולכת לריק (סברין יבשתא), והחיזוק העצום שכל תפילה עושה פירות (סלקין אפינן וכו'), שזה כביכול נושא חדש. 2. לא לטעות שהתפילה שלי היא זאת שפעלה, אלא הכל בחסדו (ואי לא מקרבינן לספינתא – טבעין) שזה ג"כ נושא חדש לחלוטין.

(ועיין בביאה"ק בשם ליקו"ה, ששתי התוספות האלו הם הם תיקון המשפט שרבינו מדבר בפנים לא להטות לא לימין ולא לשמאל, נמצא שמתוך ארבעת התנאים יש במאמר רבב"ח גם את התנאי של משפט, והוא לא נשמט כפי שנראה מקופיא).

הרחבה ביסוד הרביעי:

(כלול ביסוד השלישי)

לסכם את שלל ההגדרות שיש בתורה על מושג מסויים
וכן נושאים מקבילים או זלעז"ז

זהו עוד צורה נפלאה של סיכום, לקחת מושג מרכזי בתורה ולראות את כל ההגדרות במשך דברי התורה על מושג זה. למשל בתורה ב' שהנושא המרכזי הוא "תפילה", יש במשך התורה כ-12 כינויים! ונפרטם: 1. חוטם – פרדשקא (תהלתי אחטם לך), (והחוטם כולל 3 דברים: 1. חיות. 2. ריח. 3. אריכות אפים). הגדרה 2. כלי זין – חרב וקשת, חרב פיפיות. 3. משיח. 4. בכורה / פי שנים / חרב עם שני פיות. 5. מלך (המשיח, משפטיך למלך... / מלכות (בהגה). 6. דיבור (לפי הטף – שנוטף לפה, הוא לשון דיבור, כמו הטף אל דרום, וכן בפסוק ילכלכל דבריו). 7. [איבר מה]שכינה / משכן. 8. כבוד אל (לבוש). 9. בתולה. 10. חול (ויחל משה). 11. אמור (את ה' האמרת, לשון פאר ושבח). 12. מאור הקטן.

דוגמא נוספת: תורה ד', הנושא המרכזי הוא העלאת המלכות לשורשה, יש כ-20 כינויים בתורה זו על המושג מלכות! (1. מלכות. 2. אלקים. 3. דָּבָר – דיבור. 4. שֵׁם. 5. יהודה. 6. (מובן: י"ב שבטים, כי על ידם נתתקן מלכות דקדושה, והם כנגד י"ב חודשי הלבנה). 7. דוד. 8. אש. 9. ארץ. 10. דין. 11. גדולה (במקום גדולתו וכו'). 12. תמונות אותיות. 13. ישות (כל הדברים). 14. רצונות. 15. תפילה (מובן: פל"ח). 16. תורה (שורש המלכות – בי מלכים...). 17. ספינה – חשיבות. 18. ירח (מובן בעניין גלגל הירח, וי"ב ירחי שתא) (ובעת הפגם הוא סוד מיעוט הירח – חושך ואפילה של האישון לילה). 19. (בעת הפגם) עבד.

בתורה ה' למשל יש כ-14 כינויים על מדת היראה: גבורה / (מלאכים העומדים ל)שמאל / (סטרא ד)יצחק / קול השופר (אילו של יצחק) / זהב (ובעת הפגם – סוספיתא דדהבא) / מלאך גבריאל / ספינה – חשיבות – אוצר / מספר ששים (גיבורים) / אשה (מי מחזר אחר מי...) / שם אגל"א – שם אדנ"י / איתן / שמיעה (תליא ביראה) – שמעך יראתי / רעם (שייך ליצחק, לגבורה, ליראה – והאלקים עשה שיראו מלפניו...) / צמצום – תעלומה – חושך.

והצד הנגדי בקדושה הוא מדת האהבה / מדת החסד / ימין (שב לימיני) / אברהם (אוהבי) / לבן – כסף / איש (לעומת אשה) / שם "אל" / פרשא – מפרש דברים המצומצמים ומוציא לאור תעלומות (מלשון זה של רבינו דייקנו לעיל את ההגדרה על צד שמאל: צמצום, תעלומה, חושך).

וכן 9 כינויים על חכמה: חכמה / כבוד (חכמים ינחלו) / ים / קנה / קומקום של מים / גלגל / עבי מטרא (= ענני המטר) / לבנון / באר מים חיים.

ההתמקדות בהגדרות ובפרטים, הם הם המפתח להבנת ביאהל"ק, ששימוש לשונותיו הם בעיקר בלשונותיו של רבינו בתורה, לכן בלי לזכור היטב את כל 20 הכינויים דלעיל על מלכות וכו', יש קושי בהבנת דבריו. בפרט שראב"ן מכל הגדרה העמיק בתכלית וגילה פן חדש בעומק העניין.

קצת נעבור לסוג נוסף של סיכום שהוא יעיל בצורה אדירה, והוא סיכום על כל המושגים של "זה לעומת זה" שנמצאים בתורה, וכן את המושגים המקבילים בצד הקדושה עצמו. שזה אחד הנושאים שנמצאים כמעט בכל תורה בליקו"מ, וזה אחד המפתחות הנפלאים ביותר בכלל הראשון של הלימוד מיניה וביה.

למשל: תורה א', רבינו מדבר על 2 מדריגות מקבילות בצד הקדושה, וכן רבינו מדבר על הצד של זלעז"ז – היינו על הצד של הסט"א שעומד במקביל וכנגד צד הקדושה.

נתחיל עם המדריגות המקבילות בצד הקדושה: רבינו מביא 3 הגדרות רצופות: האות חית לעומת האות נון, ספירת ה"חכמה" לעומת ספירת ה"מלכות", אור החמה לעומת אור הלבנה. הצד הראשון הוא המדריגה העליונה, עצם האור והחיות כאור החמה שמאירה, וכן החכמה תחיה, וזה רמוז באות חית שהוא מלשון חיות. הצד השני המקביל לזה (היינו המדריגה הנמוכה שעומדת מול המדריגה העליונה) הוא הלבנה, שאין לה כלל אור מעצמה, וכל מהותה הוא זה שהיא כלי קיבול ראוי לקבל מאור השמש שמשפיעה בה, וזה ספירת המלכות שאין לה מעצמה כלום, רק מה שמקבלת חיות מהחכמה, וזהו האות נון.

פה רבינו עשה לנו את העבודה של 2 המדריגות המקבילות בצד הקדושה. אבל אחד מהכלים לכלל של מיניה וביה, הוא העניין הזה, שאם רבינו מדבר על 2 מדריגות מקבילות בצד הקדושה, אז בכל מקום שנמצא בתורה 2 מדריגות מקבילות, הם שייכים לזה.

והנה כשמחפשים בתורה א' עוד 2 מדריגות בצד הקדושה, מוצאים עוד דוגמאות. למשל: יש קטע נוסף בתורה שנראה מיותר (בפרט לפי כלל הי"ז), והוא שאחרי שרבינו ביאר את בנין התורה, רבינו מבאר את העניין שיעקב בירך את השבטים בחן, ולאחריו יוסף בירך את בנימין, שכל זה נראה

כהקשר בדרך אגב, מכיוון שדיברנו בתורה א' על חן, אז רבינו מספר שיעקב בירך את השבטים במתנה של חן, וכן יוסף.

אבל כשמתרגלים לסכם את המדריגות המקבילות, מוצאים שיש כאן 2 מדריגות: יעקב וי"ב שבטים, מברך ומתברך. וזה מקביל ממש ל-2 המדריגות של חמה ולבנה, שהלבנה אין לה מעצמה כלום, והשמש היא עצם האור והשפע, והיא משפיעה ללבנה. וזה ממש העניין של מברך ומתברך, יעקב הוא בחינת חמה כמוב"פ, שהוא עצם האור והשפע, ובניו – י"ב השבטים – הם חסרים מהשפע, (וראב"ן מאיר את עינינו בקשר נפלא שי"ב השבטים הם הסוד של הלבנה שהיא גם כן סוד של י"ב – י"ב חודשי הלבנה).

(לפי קשר זה מגלה ראב"ן עצה חדשה ונפלאה בתורה א', והוא הסוד של התקשרות לצדיק, שאז נוצר "חן", החית של הצדיק, עם הנון והחיסרון של האדם).

כתבנו כאן את ההסבר של ביאהל"ק, אבל עוד לפני שמבארים את הקשר, עצם שימת הלב שיש כאן 2 מדריגות בצד הקדושה, יעקב ובניו, משפיע ומקבילים, מברך ומתברכים, זה כבר דבר עצום. את ביאור הקשר משאירים לר' אברהם, כפי שנכתוב להלן באזהרה.

2 מדריגות נוספות: התורה יש בה 2 חלקים: מקלות ושמות, ומסתמא זה קשור ל-2 המדריגות: חמה ולבנה, היינו אור החית (שמות הקדושים שבתורה) וקבלת עול מלכות - נון (מקלות).

קצת נעבור לסיכום של הנושאים שהם זה לעומת זה: יעקב מול עשו, חכמה מול כסילות (חכמה - הסתכלות בשכל של כל דבר, מסכן וחכם. כסילות - לא יחפוץ כסיל בתבונה וכו', זקן וכסיל, רוצה לעשות את האדם 'משוגע' ממש). מלכות דקדושה מול מלכות דסט"א. יצה"ט מול יצה"ר. לבנה דקדושה לעומת לבנה דסט"א (וחפרה הלבנה). צדיקים (ילכו בהם) מול רשעים ופושעים (שנכשלים בדרך). אלו דברים שכתובים במפורש. כמו כן אפשר להוסיף: אור, לעומת מקום אפל וחושך.

והלאה יש דברים שכתובים בצד הקדושה, ואפשר לדייק מה קורה בצד הסט"א, וכן להיפך.

למשל רבינו מדבר על חמה בצד הקדושה, ומובן שלעומת זה יש חמה בצד הסט"א (כמו שיש לבנה דקדושה וזלעז"ל לבנה דסט"א). ראב"ן מביא לזה 2 ראיות. 1. הפסוק וחפרה הלבנה המוב"פ, רבינו מוסיף את המילה וכו', והנה המשך הפסוק הוא: ובושה החמה, ואים שיש ג"כ חמה בצד הקליפה. 2. בהלבשת התורה במאמר רבב"ח רבינו מביא דבר שנראה כנושא חדש שלא הוזכר בתורה: יצה"ר המתלבש במצוות, זה גל שנראה כניצוץ של אש לבנה, זה נראה כאור, אבל באמת הוא מלאך מזיק. ובהמשך רבינו מדבר על יצה"ר שרוצה לעשות את האדם משוגע ממש. והנה יצה"ר כזה הוא בוודאי חושך, לבנה דסט"א. ומובן שהיצה"ר שמתלבש במצוות ובא עם אור כביכול, הוא בחינת חמה דסט"א.

וכך בכל תורה אפשר למצוא את 2 הסוגים הנ"ל, מדריגות מקבילות בקדושה, וכן זה לעז"ל.

נעבור לתורה ג'. כל התורה מדברת על זלעז"ל, על מנגן כשר מול מנגן רשע, על ציפורים דקדושה מול ציפורים דקליפה, על בנין המלכות דקדושה, או על מוחין של מלכות דקליפה, על לילה דקדושה – תושבע"פ בלילה, ועל הכרוז שיוצא בחצות הלילה על הנשמות שנלכדות בפח רח"ל.

כמו כן מדובר שם על 2 מדריגות מקבילות בקדושה (בעניין זה עיין בפל"ח על התורה שמבאר את דברי חז"ל בסתירת הפסוקים: כי גדול "מעל שמים" חסדך (המוב"פ) או כי גדול "עד שמים" חסדך, שזהו ב' המדריגות בצד הקדושה של לימוד לשמה הגמור לעומת לימוד שלא לשמה הכשר, ועיין בספר מעיינים בנחלים מר' משה קרמר שליט"א, אריכות נפלאה וגילויים מבהילים על ב' המדריגות המקבילות בקדושה, בפרט בעניין גדולת הצדיקים המופלגים כאברהם אבינו המוב"פ, משה רבינו,

רשב"י המרומז בפנים (בתיבות: ויוכל להמית לזה ... ונמצא העולם חרב), דוד המלך וכו', לעומת שאר נפשות ישראל).

נתקדם לתורה ח': מרכז התורה הם ב' המדריגות המקבילות בצד הקדושה: עדן וגן, ומדריגות אלו הם מעין הפכים בצד הקדושה (כמו בתורה א' הנ"ל ההפכים של חמה ולבנה, משפיע ומקבל). וכל מקום שמוצאים בתורה ח' ב' מדריגות, צריך לרשום בסיכום גם אם עדיין לא מבינים את הקשר, וזה כהכנה ללימוד ביאהל"ק.

יש ג' דוגמאות בתורה של 2 מדריגות מקבילות: 1. צדיק גמור לעומת צדיק שאינו גמור. 2. ב' שמות הוי"ה (שפותחות את י"ג מדות הרחמים המוב"פ). 3. י"ב שעות היום מול י"ב שעות הלילה.

כמו כן מכיוון שהמדריגות גן ועדן מקבילות זה לזה, לכן כל הגדרה שקיימת באחת משתיים, אפשר ללמוד לצד ההפכי. כי מצד אחד המדריגות מקבילות: שתיים הם בחינת "בריא", אלא שהם מעין הפכים: העדן הוא בריאה בכח, והגן הוא בריאה בפועל, העדן הוא בלתי גבול והגן הוא בתוך הבריאה והגבול, ולכן אפשר ללמוד ולהשלים את ההגדרות זה מזה.

דוגמאות: 1. רבינו כותב שהעדן הוא למעלה מהטבע, מובן שהגן הוא גבולות הטבע (וזה מתקשר לנושא של זיכור ד' יסודות של הטבע שבבריא). 2. עדן מכונה: עין לא ראתה, ובהמשך: אור הגנוז, דהיינו "נסתר", מובן שהגן הוא 'עין ראתה', אור בגלוי, "נגלה". 3. אם רבינו מגדיר את הגן שזהו התורה (דהיינו התורה שבנגלה, כמספר 2) מובן שהעדן הוא ג"כ תורה – שב"נסתר". (וזה ג"כ הפירוש הפשוט במושג אור הגנוז – הנסתר שבתורה שיתגלה לעתיד). 4. הנהר שעובר בגן – משם "יפרד", מובן שבעדן שם סוד ה"אחדות" (לכן הנהר שיוצא משם הוא אחד, רק כשמגיע לגן הוא מתפצל ונפרד). ועוד ועוד.

וכן רבינו מדבר באריכות שם בתורה על העניין של "זה לעומת זה", הרבנים דקדושה מול רברבי עשו, ארך אפים לצדיקים מול ארך אפים לרשעים, רוח חיים דקדושה מול רוח הטומאה שהוא רוח סערה (שגדול בשעתו וכו'), רב חסד מול רב דקליפה שהוא תוקף הדין, טוב מול רע, היתר טהור כשר – מול אסור טמא פסול, טלית לבנה מול טלית אדומה (אדרת שער) של עשו, אילנא דחיי מול אילנא דמותא, (אחד ל) ימין (ואחד ל) שמאל.

כמו כן יש שם הפכים נוספים בתורה: מילוי ושלמות מול חיסרון, "ארך אפים" מול "קוצר רוח", חיסרון שבלב, לבו נוקפו, מחלת לב, מול ימלא משאלות לבך, גבה ברכיה (- הצלחה) מול ברכיים כושלות, גאולה מול גלות, רצ ישועה מול רצ פורענות.

הערה: הקטע האחרון שכתבנו בנפרד (ולא בצירוף לקטע הקודם אליו) הוא משום שהפרטים שבו הם אמנם הפכים (מילוי מול חיסרון וכו'), אבל הם לא "זה לעומת זה" – צד הקדושה מול צד הסט"א, אלא המצב המתוקן מול המצב בעת הקלקול.

וחשוב מאוד לשים לב לזה, לסכם גם את החלק של זה לעומת זה ממש – רב דקדושה מול רברבי עשו וכו', וכן את ההפכים של צד הקלקול והתיקון – כ'מחלת לב' מול לב בריא שיש בו מילוי ושלמות וכו'.

נחזור לתורה ו'. שם יש שלושה סעיפים (ג' ד' ו') שרבינו מדבר בכל אחד מהם על 2 מדרגות המקבילות בצד הקדושה, ומקופיא נראה שאין שום קשר ביניהם (בסעיף ג' מדובר על 2 סוגי תשובה – עולם הזה והעולם הבא (תשובה ותשובה על תשובה), בסעיף ד' מדובר על ב' סוגי בקיאות – ברצוא ובשוב, ובסעיף ה' מדובר על תמונת האות אלף שיש בה 2 חלקים – נקודה העליונה ונקודה

התחתונה (ויש את ה'ואו' באמצע שמחברים), ורבינו מקשר ל-2 הנקודות של האלף את שתי הניקודים: סגול וחיריק).

בסוף התורה, כשמוהרנ"ת מבאר את כוונות אלול, שם באופן פלאי מתקשרים כל שלושת הסעיפים, כל 2 מדריגות המקבילות של כל סעיף מתקשרים יחד. תשובת עולם הבא (של סעיף ג') זהו כנגד בקיא ברצוא (של סעיף ד') וכנגד נקודה העליונה של האלף, וניקוד סגול (של סעיף ה'). לעומת תשובת עולם הזה שמקביל כנגד בקיא בשוב, וכנגד נקודה התחתונה שבאלף, ונקודת חיריק.

ואגב מההפתעה והתגלית הזאת (שרבינו פתח את עיני התלמידים לאחר אמירת התורה והראה להם איך כל כוונות אלול רמזים בתורה, ואיך כל הסעיפים מתחברים יחד) למד ר' אברהם ב"ר נחמן את המסילה והדרך ללמוד בעיון ע"פ הכלל של "מיניה וביה". ונצטט לשונו הקדושה (בד"ה בקשר נפלא ונורא): כל זה הפירוש לכוונת אלול בפרטיות לא גילה רבינו ז"ל בעת אמירת תורתו בשבת הנ"ל, אבל אחר כך במוצאי שבת קודש הראה לעיני תלמידיו פירוש הכוונות לפי הנ"ל. ואגב אורחא דלה חספא וגילה לנו מסילת הקשרים הסובבות בדבריו הקדושים, אשר לא ימצא כלל הקורא בלתי העיון והעמוק שבהם. וזאת אחת מן המקומות אשר למדתי סתום מן המפורש לחתור ולחפור בעומק ועיון כזה גם בשאר דבריו הקדושים.

עיין להלן בקטע של העצה פרקטית ומעשית, כתבנו המשך על תורה זו – תורה ו', שע"י כתיבה וסיכום אפשר בקלות לזהות את כל ההגדרות של המדריגות המקבילות. מצד אחד יש להם שם זהה, מצד שני הם הפכים (כנ"ל מתורה ח', שב' המדריגות הם בריאה, רק זה בכוח זה בפועל וכו').

נסיים יסוד זה עם דוגמה מתורה כ"ב שזה עתה סיימנו ללמוד בחבורה. שם רבינו מדבר על 2 המדריגות המקבילות זה לזה בצד הקדושה, היינו על שתי הכתרים הקדושים שזכו כלל ישראל להתעטר בהם בעת קבלת התורה, ורבינו מגדיר בעצמו כ-9 הגדרות: 1. נעשה ונשמע. 2. נסתרות (כנגד נשמע) ונגלות (כנגד נעשה, כי את הנגלה אפשר לעשות ולקיים). 3. דיבורים שסביבות המצווה (= נסתר, לא יודעים מה לקיים בזה) ועצם המצווה בעצמה. 4. תורה ותפילה. 5. תורת ה' ותורתו. 6. מאמר שלם וחצי מאמר. 7. עדן עילאה ועדן תתאה. 8. חכמה עילאה וחכמה תתאה. 9. "בראשית" לעומת "ברא" – כלליות הבריאה כלפי קודם הבריאה (וכן כל מדריגה כלפי המדריגה שלמעלה ממנה).

והנה אם מחפשים בתורה זו עוד 2 מדריגות שמקבילות זה לזה, מוצאים עוד כ-6 הגדרות.

1. רבינו מדבר כמה סעיפים קודם לכן על נשמה וגוף, עצם ובשר. ומוהרנ"ת בלקו"ה (הלכות נשיאת כפיים ד') מקשרם, שהשגות הנשמה זה האור של כתר הנשמע שמשמעותו הנסתרות שבתורה. ואם ה"נשמע" מכון כנגד ה"נשמה", מובן שה"נעשה" מכון כנגד ה"גוף" (לקדשו ולזככו. לכן רבינו מדייק בלשונו על זיכור הגוף להופכו למדריגת "בשר" שהוא ע"י מצוות מעשיות, כי הנעשה מכון כנגד הגוף) [ביאהל"ק].

בסוף התורה: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה. ונוספו לנו בזכות זה 2 הגדרות נוספות:

2. משה ויהושע, היינו רב ותלמיד, שהרב הוא כנגד כתר העליון – הנשמע, והתלמיד כנגד כתר הנעשה (וכן בהגדרה מספר 1 שהזכרנו – נשמה וגוף, שם גם רבינו כותב שהחכם כנגד העם שלמטה ממנו הוא נשמה כלפי גוף, היינו נשמע כנגד נעשה).

3. חמה כנגד לבנה.

4. רבינו מבאר שירידה מביא לתכלית העליה. בא ראב"ן ומבאר שב' הפכים אלו – ירידה ועליה, הם מכוונים כנגד גוף ונשמה, נעשה ונשמע.

5. רב"ן מוסיף שרבינו מדבר בתורה על עוד 2 הפכים שבעומק הם אחד: עזות מול בושת, גאווה מול ענווה. וב' הפכים אלו ג"כ שייכים לב' הכתרים. כי התלמיד יהושע (המכוון כנגד הגוף) מתבייש ממשה רבו (המכוון כנגד הנשמה). נמצא שהבושה שייכת לגוף – לכתר הנעשה, למדריגה הנמוכה שמתביישת מהמדריגה שלמעלה ממנו. משא"כ המדריגה העליונה – משה, נשמה, היא אין לה בושה, אלא להיפך, עזות (ומלכות דקדושה), שמדבר דברי תוכחתו בעוז ומבייש את תלמידיו וכו').

6. רבינו מדבר על 2 חותמות – חותם הידין, החיצון, מול החותם הפנימי – חותם הרגל, ומובן שחיצון מול פנימי זהו נגלה כלפי נסתר. נמצא שהמוכיח העליון – חותם הרגל, הוא בחינת נשמה, נסתר, כלפי השבעה רועים שהם כנגדו בחינת גוף, נגלה.

הרחבה ביסוד החמישי

לשים לב לכפילות לשונות או תוכן בדברי התורה

מכיוון שהכלל הראשון שהוא הלימוד מיניה וביה (הרישא והסיפא והמציעתא מבארים זה את זה), והכלי המרכזי לזה הוא ענין השוואת הלשונות או התוכן (כמובן שיש עוד כלים לכלל של מיניה וביה, אי"ה להלן נכתוב 5 אפשרויות של השימוש בכלל הראשון מיניה וביה, עם דוגמאות מתורה ח' ח"א), וזאת מלבד כלל ה', כלל ו' ז', וכלל י"א ועוד, שמסייעים לכלל א'). ולכן כשכבר בעת הלימוד שמים לב לכפילויות, אחרי זה הבנת ביאהל"ק באה במהירות ובמרובה.

ניקח דוגמה בענין של השוואת הלשונות או התוכן מתורה א' (שמוכרת לכ"א).

תורה א' מורכבת מארבעה שלבים: שלב א' – (העצה המעשית) עסק התורה בכח, ועי"ז זוכים לשלושת השלבים הנוספים הרמוזים בשלושת האותיות של תיבת נ'ח"ת. כי ע"י שלב א' עולים לשלב ב' – זוכים לתת כוח למלכות דקדושה, ליצה"ט, המכונה נון. עי"ז עולים לשלב ג' – אור החית, לראות את השכל שבכל דבר (כי יש את הכלי והצמצום המכונה נון לחזות באור החית). שלב ד' – אות תיו, נעשה חקיקה בלב שלמעלה, ועי"ז מתקבלים התפילות והבקשות.

אם לומדים את התורה כראוי ושמים לב ללשונות התורה, מגלים כפילות לשון של **קבלה**, בשלב ב' רבינו מבאר שהלבנה אין לה שום אור מעצמה כי אם מה **שמקבלת** מהשמש, ובשלב ד' רבינו מבאר שע"י התורה **נתקבלין** כל התפילות והבקשות.

שימת לב זו היא תגלית ומפתח נפלא להבנת ביאהל"ק.

ושבו מקופיא זה שתי נושאים שונים, כי שלב ב' מדבר על האדם – היודע שהוא ריק מהאור וצריך לקבל מהשמש, ושלב ד' מדובר על הקב"ה שהוא מקבל את התפילות.

ואת זה משאירים לראב"ן לבאר. לא מומלץ (וליתר דיוק מומלץ שלא) לענות לבד, כדלהלן ב"אזהרה".

דוגמה של השוואת תוכן (העמקת ראב"ן). השלב הרביעי האות תיו = חקיקה, מהותו "חיסרון", שחוקקים ומחסירים מהדבר, ואז נוצר מקום, חלל פנוי מעין כלי לקבל בתוכו. וכן השלב השני – האות נון – דלית ליה מגרמה כלום, המשמעות היא שהיא ריקה ו"חסירה" לגמרי (מהאור, מהחיות, מהשפע).

דהיינו יש כפילות בשלב ב' ושלב ד' הן בהשוואת לשון קבלה, והן בהשוואת תוכן, ששניהם – הן האות נון והן האות תיו – מהותם חקיקה וחיסרון (שתוכן זהה זה הוא בעצם ג"כ כפילות הלשון קבלה, כי הקבלה היא במקום שיש חלל, חקיקה וחיסרון).

ואת הקשר נותנים לר' אברהם להסביר (עיי"ש בד"ה תיו שהוא לשון חקיקה, שבאתעדל"ת – שלב ב', מעוררים לעילא – שלב ד', עיי"ש).

כפילויות לשון נוספות: "חקיקה". שלב א' – אלוותא דחקיק עלה אקיה אשר אקיה, שלב ד' – תיו לשון חקיקה.

דוגמה נוספת: מלכות דסט"א מהותה לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו. / ברבב"ח הכינוי של היצה"ר הוא גלא.

●
נתקדם לתורה ב'.

השוואת לשונות בנושא של "אור", וכן בנושא של "ראיה". (הנושא של ראיה הוא לא השוואת לשון ממש לעניין של אור, אבל הוא השוואת תוכן, כי התוכן של העיניים וחוש הראיה הוא המושג של אור – מאור העיניים, כי כל הראיה תלויה באור, או להיפך – כל המשמעות של אור הוא כשיש ראיה (וכמו המושג של ריח, שכל התפיסה בו הוא בכלי והאיבר שנקרא חוטם, שום כלי וחוש אחר מחמשת החושים אין לו תפיסה בו, ופשוט).

נתחיל מהנושא המרכזי של התורה: "תפילה". רבינו מבאר (ברבב"ח) שמהות התפילה הוא: יאר ה' פניו, לזכות להארות (ואור) הפנים. וזה האור של הגאולה. / משא"כ כעת בגלות ה' פונה עורף – הסתרת פנים – דין.

מה המניעה וגורם הייאוש מנושא התפילה – מפני שרואים אורך הגלות וכו', היינו אין יאר ה' פניו, אלא רואים עורף, דהיינו חושך, ולכן נופלים לטעות שכל התפילות הם לריק. / ועל זה גופא התפילה: יאר ה' פניו.

כעת ניגש לארבעת תנאי התפילה. תנאי א' – יוסף, שמירת הברית. יוסף ע"י שמה"ב זכה לנוקבא דפרדשקא, ולכן נקרא בן פורת יוסף – כיוון שזכה לתרפ"ו אורות. נמצא שהתנאי הראשון – יוסף – קשור ל"אור". (המשך הפסוק בן פורת יוסף, מובא בהמשך התורה: בן פורת "עלי עין", כי העיניים – הראיה, קשורים לפורת – לתרפ"ו האורות. (עיניים שרואות אור ה' (ד' שמות הוי' וג' שמות אקיה –) דהיינו יאר הוי' פניו).

התנאי השני: משפט. רבינו מבאר שמשפט = עיניים. קלקול במשפט "מעוור עיני חכמים". רבינו מגדיר זאת: עננים שמכסים על העיניים. והמשל לעננים הוא כמו ביום מעונן שהכל נראה חשך, כי העננים מסתירים אור השמש, כך העננים שסמוכים ומכסים על העיניים, הם מעוורים את האדם.

המשמעות הרוחנית: מחשבות זרות בתפילה (זה הלשון דלעיל: רואים אורך הגלות, ולכן מתייאשים מתפילה, וגם אם כבר כן מתפללים, מלאים במחשבות זרות, והכל בגלל העיניים המעוננים שרואות את אורך הגלות).

משא"כ בתיקון המשפט זוכים ל"כי עין בעין יראו", לראות את אור פני ה' (ולא את העורף, את אורך הגלות) ממילא אין מחשבות זרות בתפילה.

נתקדם לתנאי השלישי: התקשרות לצדיק. מדוע זה נצרך, הסבר אחד בתוך התורה, אבל בהלבשה עה"פ אמור אל הכהנים יש ביאור נוסף: להזהיר גדולים על הקטנים – שהצדיק שהוא מאור הגדול (אור השמש), יזהיר ויאיר את התפילה שהיא מאור הקטן. התקשרות התפילה להצדיק יוצרת יחוד שני המאורות, מעין הגאולה המוב"פ שיהיה אור הלבנה כאור החמה.

נכנס ונלך לתנאי הרביעי – עסק התורה לשמור ולעשות. רבינו מלביש זאת בפסוק השמים (=תורה) מספרים – לשון ספיר ואור, כבוד קל (=תפילה), היינו שהתורה והתפילה מאירים זה לזה. נמצא שהתנאי הרביעי הוא ג"כ בכדי להאיר את התפילה (וכן את התורה).

●

ניקח דוגמה נוספת מתורה ד'. ראב"ן מוצא כעשרה מקומות בתורה שרבינו מדבר על חלוקה לג' בחינות ומדריגות (ואז הוא מגלה את ההשוואה של התוכן). 1. הנושא המרכזי הוא ג' בחינות בהתקרבות לצדיק. 2. ההלבשה בפסוק: אנכי (אור א"ס), הוי', אלקיך. 3. ג' בחינות שפלות (תלת מאה גרבי משחא – תלת מה) חכם גיבור ועשיר וכו' וכו', שזה השוואת תוכן.

אזהרה:

ראינו לנכון להדגיש כי עיקר ההצלחה בלימוד ביאה"ל"ק הוא להשתדל לא לענות על שום קושיה שעולה בעת לימוד התורה. אם מוצאים השוואות לשונות או תוכן, לא לנסות להסביר את הקשר. אם רבינו מביא פסוק לראיה על יסוד מסוים, והוא מבאר רק חלק מהפסוק, לא לנסות לתת הסבר אישי על שאר התיבות בפסוק שרבינו לא ביאר. כמו כן לא לתרגם שום עצה או יסוד של רבינו לחיים הפשוטים, מפני שאז מפספסים הכל. ושוב אנחנו מדגישים: מפספסים ה-כ-ל !!!

עיקר הנקודה היא לשים לב! מחשבתנו את שלבי התורה, ואם משהו לא מסתדר מציינים זאת, אבל להשאיר בשאלה! מצאנו שתי לשונות זהים או תוכן זהה, לרשום בשביל לזכור, אבל לא לנסות להסביר וליישב על פי מוחינו. ואז אחרי שלמדנו היטב את התורה וברור לנו מה הבנו, וברור לנו מה לא הבנו, ומצויין אצלינו כל שימת לב של השוואות לשונות, או דברים שטעונים ביאור וכו', כעת ניגשים לביאה"ל"ק ונותנים לר' אברהם לדבר.

ושוב, בלימוד ליקו"מ באופן שלא מוביל להכנה ללימוד ביאה"ל"ק על התורה, כל אחד רשאי ואפילו ראוי ללמוד כפי הבנתו. דברי אזהרתנו הוא בלימוד כהכנה להבנת ביאה"ל"ק. בכדי לא לפספס את הדרך המיוחדת שראב"ן רוצה להביאנו אליו, צריך להיות בחינת לבנה – דלית ליה מגרמיה כלום, בכדי לקבל את האור והגילוי הנפלא של ר' אברהם.

אם מצליחים ללמוד כך – דהיינו לשים לב היטב לכל לשון ולכל קושיה וכו', ולאחר מכן ללמוד ביאה"ל"ק ולתת לראב"ן לבאר לנו את כל הנקודות שהתקשינו (בלי לערב את מוחינו בתמונה), אחרי תקופה זוכים שהמוח נבנה כראוי, ואז עולים דרגה, וזוכים כבר להבין קצת יותר את קשר התוכן או הלשונות עוד לפני שלומדים ביאור הליקוטים, פשוט זוכים כבר לכוון קצת לדבריו.

ניתן דוגמה מסוימת בחשיבות של לא לענות על שאלות לפי הבנת מוחינו אלא להמתין לגילויים של ראב"ן.

כפי שכבר כתבנו לעיל, בעניין הגאונות של המחבר גם בנגלה לשים לב לכל מילה ומילה ולכל לשון ולשון של רבינו עד תכלית עומקה, עם כל המשמעויות של אותה מילה, ועד כדי שימת לב לאותיות (!) של כל מילה (ניתן בהמשך דוגמה מעניינת לכך מתורה כ"ב), כמו כן שם לב לכל פרט כולל מספרים המוזכרים בתורה, ומזה נולדו לר' אברהם גם שאלות מעניינות.

הדוגמה שנביא לכך היא מתורה ח' ח"א. בסוף התורה רבינו מדבר מי"ב שעות היום והלילה, שיש בהם י"ב צירופי הוי"ה, וכל שעה נחלקת לתת"ף חלקים, שבכל חלק יש בו ג"כ צירוף השם, וזה הסוד של הרוח חיים שבדופק.

שואל ר' אברהם: מהיכן מגיע המספר י"ב? בתוך התורה רבינו מבאר שהרוח חיים הוא הסוד של י"ג מדות של רחמים. זוהי שאלה מעניינת של ראב"ן, האם הרוח חיים שייך למספר י"ג (י"ג מדות הרחמים), או למספר י"ב (היינו י"ב צירופי הוי"ה).

שאלה נוספת: במשך כל התורה רבינו מדבר על מספר ארבע. יש ד' אותיות בשם הוי"ה, שהם שורש הד' יסודות, ומשם נמשך הרוח חיים, כמו שכתוב: מארבע רוחות בואי הרוח. ארבע רוחות רומז על

ארבע אותיות שבשם הוי"ה, ורבינו מקשר לזה גם את הסוד של ארבע ציצית, שמשם נמשך הרוח חיים.

והנה בסוף התורה (וזה מוזכר כבר בסעיף ב') רבינו מדבר על מספר **חמש**, שמשם הרוח חיים, היינו ה' נימין בכנור של דוד, כנגד חמשה חומשי תורה, וזה ג"כ ה' אוני שנמצאים בריאה, וה' קשרים בציצית, וה' תיבות שבקריאת שמע. וקשה ג"כ כנ"ל: האם הרוח חיים שייך למספר **ארבע** או למספר **חמש**.

שאלה שלישית (כעת לא בנושא המספרים): רבינו מבאר שה"רוח צפונית" שנישב וניגן בכנור של דוד, הוא סוד הרוח חיים, ובהמשך התורה רבינו מביא את הפסוק שכבר הזכרנו: **מארבע רוחות** בואי הרוח. וקשה: האם מכל הארבע רוחות (מזרח מערב דרום צפון) נמשך הרוח חיים, או רק מה"רוח צפונית".

כעת אם נערב את מוחינו יכול להיות שנמצא תשובה לקשר בין המספר ארבע לחמש, בין המספרים י"ב וי"ג, בין רוח צפונית לשאר הארבע רוחות בשביל שלא יהיה סתירה, אבל אז פספסנו את הגילוי של ר' אברהם בתורה זו, וכן מה שר' אברהם רוצה להקנות לנו גם לגבי שאר תורות בליקו"מ.

התשובה של ר' אברהם היא מעין השגת אלוקות, מעבר לתשובה של עומק וגאונות, אלא שכמובן ר' אברהם מלביש ומוכיח זאת מתוך התורה עצמה – מיניה וביה כלשונו.

תשובת ר' אברהם על כל שלושת הקושיות שהבאנו, בעומק הם תשובה אחת. ר' אברהם מבאר שיש את ה"טבע", שיסודותיו הם ארבעה (אש רוח מים עפר, וכן דומם צומח חי מדבר), ורוחותיו הם ארבע (מזרח מערב דרום צפון), ומספר ארבע שמסמל על הטבע, מתפצל בהתרחבותו למספר י"ב, שהוא מסמל את גבולות הטבע, שהם י"ב גבולי אלכסון כידוע (וכעין הי"ב שבטים, שהם כנגד י"ב חדשים, שאמנם הם י"ב, אבל הם מתחלקים לארבע, י"ב החודשים – לארבע תקופות השנה, וי"ב השבטים – לארבעה דגלים בארבע רוחות (שבכל אחד מהם שלוש, שלשה שבטים, או שלשה חדשים).

אבל יש את האור של למעלה מהטבע, את הרוח שמעל הארבע רוחות, את הסוד של מספר חמש שהוא מעל מספר ארבע, ואת מספר הי"ג שהוא למעלה מהטבע שהוא י"ב.

וזה על פי מה שרבינו מבאר בפסוק ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד לארבעה ראשים. שעדן הוא סוד למעלה מהטבע, כי עדן עין לא ראתה – אין לנו בזה השגה ותפיסה, ובהמשך רבינו מבאר שזהו הסוד של אור הגנוז שלעתיד. מהעדן יוצא נהר אחד. הנהר מגיע לגן. הגן זהו הבריאה בפועל, ומובן שזהו הבריאה המוכרת לנו בגבולות הטבע, בד' יסודות וכו' (לעומת העדן שהוא בריאה בכוח ולמעלה מהטבע). ולכן אותו נהר שיצא מהעדן שהיה "אחד", כשמגיע לגן הוא נפרד ומתפצל ל"ארבעה" נהרות, כי גבולות הטבע מחולקים ומופרדים לארבע (לעומת העדן ששם כולו אחד).

נמצא שהאור של העדן שהוא האור של "נהר אחד" שמעל ה"ארבעה נהרות" שיוצאים מהגן, זה הסוד של מספר **חמש** שמעל **הארבע** (והוא הצדיק יסוד עולם, שהוא "יסוד הפשוט" שמעל ה"ארבעה יסודות").

כמו כן זהו האור של י"ג (בגימטריא 'נהר אחד' שיוצא מעדן) שמעל הי"ב (שמתפצלים מד' הנהרות שבגן).

וראב"ן מביא לזה הוכחה מעניינת, שכשרבינו מבאר את י"ג מדות הרחמים הוא מבאר רק י"ב מדות מתוך הי"ג, משא"כ את המידה הי"ג "ונקה" רבינו לא מבאר בהתחלה. וזאת מכיוון שהמידה הי"ג היא עניין אחר לגמרי, היא הסוד של עדן, שלהגיע לשם זה רק הצדיק גמור שהתנקה והזדכך גם בכוח כמוב"פ, שעל ידי ה**נקיון** והזיכוך הנורא שלו הוא נכלל במידת "**ונקה**".

ובזה מיושב גם הקושיה השלישית. הרוח צפונית שנישבה בכנור של דוד, זה הרוח חיים שנמשך מעדן, מלמעלה מהטבע, ועל שם זה נקרא רוח **צפונית** – על שם האור **הגנוז** של העדן, כי המושגים

צפון וגנוז – זהים בתוכנם כפי שהזכרנו כבר לעיל. והרוח צפונית שצפונה וגנוזה בעדן, שהיא הסוד של מספר חמש בכנור של דוד, היא משתלשלת ומאירה למטה בכל הארבע רוחות שמשם בואי הרוח. ולכן אחד מארבעה רוחות נקרא צפון, לרמז שכל הד' רוחות מקבלים משרשם שהוא הרוח צפונית העליונה.

והנה תשובה כזאת של ר' אברהם היא תשובה למעלה ממוח אנושי, ר' אברהם זכה לזה ע"י ה"ונקה" שלו, ע"י ששנים חי מחוץ לשוב בסיגופים וזיכוכים נוראים שאין לנו בהם השגה. עד כדי כך ששמעתי מר' צבי צוקר שיחיה ששמע בפירוש מר' לוי יצחק בנדר זצ"ל יותר מפעם אחת, בלימודו תורה ח' בתיבות: וע"כ זה הצדיק גמור "וכל הנלווים אליו" מותרים להתגרות ברשעים, שהנלווים אליו זה ר' אברהם ב"ר נחמן.

ואילו היינו מיישבים קושיה זאת ע"פ מוחנו היינו מפספסים את האור.

נוסיף עוד דוגמה אחת מאותה תורה. כפי שהזכרנו רבינו מביא שהרוח חיים שייך ל"ב שעות היום וי"ב שעות הלילה. ע"פ כלל י"ז רבינו לא מביא פרט בסוף התורה (וכן באמצעה) אם הוא לא מקושר לכל חלקי התורה. וצריך להבין מה הם ב' המדרגות של יום ושל לילה בהקשר לתורה ח'.

והנה ע"פ הכלל של מיניה וביה, מחפשים בתורה ח' היכן רבינו מדבר על ב' מדרגות, וישר מגיעים לב' המדרגות של "עדן" שהיא המדרגה העליונה, למעלה מהטבע וכו' כנ"ל, והמדרגה התחתונה שהיא "גן".

כעת צריך לקשר להיכן שייכת מדרגת ה"יום" בי"ב שעותיו, ולהיכן שייכת מדרגת ה"לילה".

והנה אם ננסה לענות לפי מוחנו, בוודאי נענה שהיום שהוא אור החמה, בוודאי זהו כנגד מדרגת העדן, שהיא המדרגה העליונה, משא"כ הלילה שהוא חושך, בוודאי הוא כנגד המדרגה הנמוכה – גן, טבע וכו'.

וזה עוד דוגמה של הפסד ופספוס. כי אם לא מנסים לענות לבד, רק שמים לב שיש ב' מדרגות – יום ולילה, וכן יש ב' מדרגות – עדן וגן, ורושמים זאת בכדי לזכור, וממתינים לביאור הליקוטים שהוא יבאר לנו, אזי אנחנו מקבלים הפתעה: ר' אברהם הופך את הדברים, ומבאר ש"ב שעות הלילה **והחושך** הם כנגד "אור הגנוז" המכונה "עין לא ראתה", כי מכיון שהאור הוא גנוז, דהיינו שלא רואים בגלוי אור, שזה הפירוש 'עין לא ראתה', לכן בגלוי רואים לילה וחושך, שזה הסוד של הנסתר שבתורה, וכן הסוד של הצדיק גמור שנכלל בעדן. משא"כ י"ב שעות היום שהאור הוא גלוי, זהו כנגד ה"גן" שהוא כנגד תורה שבנגלה, שהאור הוא נגלה – גלוי.

עד כאן דוגמאות של שימת לב של ראב"ן למספרים. (גם המספר **תתר"ף** חלקים בשעה, ראב"ן לא מניח לבטלה, והוא מקשר זאת לתורה. כי תתר"ף זהו **אלף ושמונים**, וזה נוטריקון של המילה "אף" - **אלף פ'**, שזה סוד של הרוח חיים המדובר בתורה, שמכונה: "ארץ אפים", אריכות הנשימה שמהאף).

הבטחנו לעיל להביא דוגמה מתורה כ"ב על שימת לב לכל המשמעויות של מילה עד האותיות שלה.

רבינו מדבר שם בתורה על המושג "קול הברה". מילים אלו הם לשון חז"ל כמובא שם: התוקע בבור... ואם קול הברה שמע לא יצא. מה המשמעות של המילה הברה? מה שורש התיבה והטיותיה?

ר' אברהם מביא רמז מעניין, שהשבטים חשדו את יוסף בגאווה, ואמרו לו: המלוך תמלוך עלינו?, שזהו כעין מה שרבינו מביא בסוף התורה שחשדו את אליעזר זעירא בגדלות.

מה העונש שנתנו לאליעזר זעירא? שמו אותו בבור התפיסה (חבשוהו). אומר ראב"ן שזה גם העונש שנתנו השבטים ליוסף: וישליכו אותו הבורה. ומביא ראב"ן שתיבה זו בתורה היא כתיב חסר: וישליכו אותו הברה, זהו הסוד של "קול הברה".

וזו חידוש נפלא כשלעצמו, קשר בין שתי מקומות בתורה כ"ב. כי רבינו מבאר על המשנה של התוקע בבור, שהכוונה היא למי שנמצא במדרגה נמוכה (בעזות הגוף, בגאווה) בבחינת: שני בבור תחתיות, ועל זה המשנה אומרת: אם קול הברה שמע לא יצא. נמצא שקול הברה הוא העונש למי שמונח בבור תחתיות, לכן הם שווים באותיותיהם: הברה – הברה. / וכן זה קשר נפלא לסוף התורה למה שהענישו את אליעזר זעירא שחשדוהו בגאווה ועזות – בחבישה בבור התפיסה, כי זהו שני בבור תחתיות. / קשר נוסף מקשר ראב"ן למשנה המוב"פ: עז פנים לגיהנום, כי גהינום הוא בור ושאל תחתיות.

הלאה: יוסף כמובן שזכה לתכלית הבושה והענווה, בלי שום שמץ של עזות וגאווה, ולכן ראב"ן מביא משמעות נוספת על המילה הברה, והוא ע"פ דברי רבינו בסוף התורה שפני משה כפני חמה, וכן יוסף זכה לפני חמה, ואומר ראב"ן שצד הקדושה גם מרומז במילה "הברה", כי פני יוסף הם פנים הברה (כ"מ'ה'), כי שורש תיבת 'הברה' הוא "בר", שהוא לשון נקיון זיכרון וטוהר (כמו 'בר לבב', 'נשקו בר' ועוד). וחכמה הוא אותיות כחמה. היינו שיוסף זכה לחכמה עילאה המוב"פ עה"פ בראשית ברא, שלכן פניו היו ברה כחמה.

כמו כן יוסף נתן לאחיו בר ומזון, שזהו סוד של הברה דקדושה (כפי שכתבנו ששורש התיבה הוא "בר"), כי יוסף קיים כפשוטו את הפסוק שרבינו מביא בפנים "ומבשרך לא תתעלם" ופירנס את אחיו, אבל כמובן שבעיקר דאג להשפיע להם מזונא דנשמתא, לא רק מזונא דגופא – בר ולחם.

ודוגמאות אלו שהבאנו משימת לב למספרים, ולאותיות ולמשמעות של כל מילה, זה אחת מני אלפים! וזה האומנות של ראב"ן לשחק עם התיבות ולהטות אותם בניבים שונים ובמשמעויות נוספות וכו' (עיין דוגמה להלן ד"ה הרחבה בידיעה הראשונה), לכן צריך לזכור כ"כ טוב כל לשון ולשון מלשונות התורה.

וזה אחד מהנקודות העיקריות שר' אברהם מלמד אותנו בספרו: לשים לב לכל מילה של רבינו (עיין בכלל ב').

עצה פרקטית ומעשית

עצה המומלצת מתוך ניסיון אישי, וניסיון של תלמידים וחברים מקשיבים, הוא להשתמש עם דף ועט, לסכם בכתב כל סעיף, בשלושת חלקיו: מה היסוד, מה הראיות ליסוד, ומה הטעם וההסבר ליסוד, וכך להתקדם מסעיף לסעיף, ואז שמים לב לכל פרט (מכיוון שצריך להכניס זאת לכתב הסיכום ולש"י כל ראה למקום המתאים). ובסעיפים המתקדמים יותר פתאום מגלים שיש ראה לסעיף הראשון, או למקום אחר בתורה וכו'.

כמו כן כשמסכמים פתאום מגלים שכמה פסוקים וראיות שרבינו מביא זה בעצם ראה אחת, שבנויה מכמה חלקים.

גם דרך הכתיבה שמים לב איזה תיבות מהפסוק או ממאמר חז"ל רבינו ביאר ע"פ התורה, ואיזה מילים רבינו כביכול התעלם מהם (והשאיר לנו מקום להתגדר, כמבואר בכלל ה').

כשמגיעים לתורות שיש בהם השמטות ותוספות, מסכמים כל תוספת במקום ובסעיף הראוי, ואז רואים כמה ראיות והסברים יש בסך הכל לכל יסוד בתורה.

דרך הכתיבה שממקדת אותנו בכל פרט, אנחנו מגיעים יותר מהר לזהות את השוואת הלשונות בתורה, ובשלים מתקדמים יותר לגלות גם את התוכן הזהה.

בקיצור, ע"י הכתיבה מגיעים בקלות לכל חמשת היסודות שכתבנו לעיל.

היסוד הרביעי שכתבנו לעיל הוא 3 אפשרויות של סיכום בצורה שונה מהסיכום הרגיל. אחד מהם הוא לרשום את כל ההגדרות במשך התורה על נושא מסויים. השני והשלישי הוא לכתוב את ב' המדריגות המקבילות בקדושה או זה לעומת זה.

נתנו שם דוגמה מתורה ו'. וכעת נראה איך ע"י הכתיבה זכינו למצוא הרבה הגדרות בתוך כל סעיף, וחלקם הם דיוקים ששמים לב אליהם בעיקר בעזרת הכתיבה. הרבה חידושים נפלאים ועצות לעבודת ה' התחדשו ויצאו עי"ז, אמנם אנו מביאים כאן רק את הבסיס, את ההגדרות והנה הם:

בסעיף ג' ההגדרות הם:

א'. **כבוד** $\times 2$ (כאילו כבדו להקב"ה בב' עולמות) [על אף שהמדריגות המקבילות הם אותו שם – כבוד, אבל הם הפכים, כבוד אחד הוא "נגלה" (כעולם הזה) וכבוד אחד הוא "נסתר" (כעולם הבא, וכן לשון הפסוק: כבוד אלקים הסתר דבר / בתורה ז' ח"ב ב' ההפכים בנושא ה"כבוד" – נגלה ונסתר – מכונים 'מלא כל הארץ כבודו' (גילוי) לעומת 'איה מקום כבודו' (העלמה)].

ב'. **עולם** $\times 2$ (כבדו בב' עולמות – עולם הזה ועולם הבא).

ג'. **תשובה** $\times 2$ (זובח את יצרו (וידוי, תשובה) – ולאחמ"כ מתוודה עליו, תשובה על תשובה).

ד' (דיוק). **אור** $\times 2$ (אור יקרות וקיפאון, אור שהוא יקר ואור שהוא קפוי וקל. ראייה לדיוק זה שבסעיף ה' רבינו מדבר על ב' המאורות: חמה ולבנה, עיי"ש).

ה' (דיוק). **דעת** $\times 2$ (וידעו אותי למקטנם ועד גדולם, משמע שיש דעת והשגות אלוות של הקטנים, ויש דעת של הגדולים. ומן הסתם קשור להגדרה הקודמת: ב' המאורות – מאור הקטן ומאור הגדול, מקטנם ועד גדולם).

בסעיף ד' 4 הגדרות:

א'. **בקי** $\times 2$ (אמנם הפכים: רצוא ושוב / עייל ונפיק / שמים ושאל / אני לדודי, ודודי לי).

ב'. **זכאה** $\times 2$ (ועיין לעיל הפסוק מי יאמר "זכיתי" לבי – ב' סוגי זיכוכים, זיכור העוה"ז וזיכור העוה"ב).

ג'. **דרך** $\times 2$ (דרכי התשובה, וכבדתו מעשות דרכיך).

ד'. **הלכה** $\times 2$.

בסעיף ה' יש 6 הגדרות:

א' (דיוק). **ספיר** $\times 2$ (נקוה"ת – לבנת הספיר. נקוה"ע – אבן ספיר דמות כסא).

ב'. **נקודה** $\times 2$, **יוד** $\times 2$, היינו נקודה (= יוד) העליונה שעל האלף, ונקודה (= יוד) התחתונה שמתחת האלף.

ג'. **פנים** $\times 2$ (פני משה ופני יהושע, וגם בואו של האלף שהוא הבושה רמוז הפנים: שגשתנה פניו לכמה גוונין).

ד' (דיוק). **אדם** $\times 2$ (משה ויהושע).

ה'. **מאורות** $\times 2$ (פני חמה ופני לבנה. וגם הואו שבאלף רומז על אור כמוב"פ שאוהל לשון אור, שמה **מאיר** ליהושע).

ו'. **נקודות** $\times 2$ (חיריק וסגול).

בכוונות אלול:

שמו יתברך $\times 2$ (הוי"ה ואקי"ה במילואם, קס"א וס"ג, והנקודות שלהם הם שתיים – סגול וחיריק כנ"ל).

גם הוותיקים שהתחילו להשתמש עם עצת הכתיבה, גילו פתאום ליקו"מ חדש!, כי את רוח הדברים הם הכירו כבר, ולכן לא היה להם חידוש וטעם כ"כ בחזרה. אבל כשהתחילו לסכם בכתיבה, פתאום גילו שכתוב בליקו"מ דברים שהם לא ידעו! פשוט לא שמו לב. בפרט גדלה שמחתם בזה שע"ז התקרבו מאוד לכלל של "מיניה וביה" שלא הצליחו להגיע אליו במשך שנים.

קעת שאנו מדברים על הכתיבה, נחזור ליסוד הראשון דלעיל, ונרחיב בו שוב, כהכנה ללימוד ביאהל"ק.

והוא, שחשוב ביותר למספר (= לתת מספר) לשלבי התורה, כמה שלבים יש בבנין התורה. וזה מכמה וכמה סיבות.

הסיבה הראשונה: כשצריך לתת מספר לשלבי התורה, מוכרחים לראות מחדש את כל התורה כבנין וקומה אחת, לצרף את כל התורה מתחילתה ועד סופה כמקשה אחת. ובתחילה הרבה פעמים נתקלים בקושי איך לסדר את השלבים, אבל אז מתחילים יותר ויותר לשים לב איך התורה בנויה, ומנסים לסדר את הדברים, ובסופו של דבר נהיה בהירות עצומה בסדר של התורה ובהבנתה.

לפעמים נתקלים באמת בקושי איך להגדיר את השלבים. דוגמה: כשלמדנו תורה ז', היה דיון בין החברים המקשיבים כמה שלבים יש בתורה זו: 4 שלבים או 5.

אפשר ללמוד ששלב א' כולל 2 עצות מעשיות: 1. עשה טוב – התקרבות לצדיקים וללכת בדרך עצתם (שזהו זיווג דקדושה). 2. סור מרע – מצוות ציצית, שע"ז ניצולים מעצת רשעים (מזיווג דסט"א).

וב' עצות אלו הם שלב א'; ואז זוכים לשלב ב' – אמת; ועולים לשלב ג' – אמונה, תפילה, ניסים, ארץ ישראל; ואז זוכים לשלב העליון, שלב ד' – גאולה.

מצד שני טענו החברים שיש משמעות בתורה שהעצה של ציצית היא לא רק סור מרע – הצלה מעצת הרשעים, אלא זהו גם כח סגולי להגיע להתקרבות לצדיקים, כי התקרבות לצדיקים דהיינו זיווג דקדושה רמוז ג"כ במצוות ציצית, כמבואר בהשמטות התורה שהפסוק ופרשת כנפיך על אמתך רומז על כנפי הציצית, וע"פ פשוטו הפסוק מדבר על זיווג דקדושה. רואים שציצית קשור לעשה טוב, לא רק לסור מרע. (וכן בפסוק בן פורת עלי עין, רבינו מפרש ש'עלי עין' רומז על ציצית שהוא לשון עיניים (מציץ מן החרכים), ורבינו ממשיך בלשונו הקדושה: עי"ז (היינו ע"י ציצית) **נשמר** מנישואין של נחש, מזיווג של הסט"א (- זהו סור מרע) **וזכה** לזיווג דקדושה, וזה פורת לשון זיווג, לשון פרו ורבו. רואים שציצית לא רק מציל ושומר מהרע, אלא גם מוביל **ומזכה** להתקרבות לצדיקים (לזיווג דקדושה), א"כ יש כאן ב' שלבים, ציצית הוא שלב א', שמוביל לשלב ב' – להתקרבות לצדיקים).

ולפי זה יש ה' שלבים: שלב א' – ציצית, ב' – עי"ז ניצולים מעצת רשעים וזוכים להתקרבות לצדיקים, ג' – אמת, ד' – אמונה, ה' – גאולה.

כל הדין המבורך הזה, הגיע בגלל שהיינו צריכים לסדר את בניין התורה לפי מספר השלבים.

מעלה נוספת: כשמסכמים את שלבי התורה ומספרים אותם, צריך להכניס כל קטע בתורה לשלב מסוים, ואז שמים לב שיש קטע מסוים שנראה כמיותר ולא ברור לאן לשייך אותו בסדר הבניין. ואז הקושי הזה הוא מפתח לגלות תגליות חדשות בתורה. בפרט לפי כלל הי"ז שאין קטע בתוך התורה שלא שייך לכל החלקים שבתורה בקשר הדוק, ולכן כשרואים קטע בתורה שהוא נראה בהשקפה הראשונה כנושא חשוב בפני עצמו, אבל לא שייך דווקא לתורה הזאת, זה פתח נפלא בפרט כהכנה ללימוד ביאהל"ק. וע"י שמסכמים את התורה לשלביה קל לזהות את זה.

ניתן לזה דוגמאות קצרות:

דוגמה שכבר הזכרנו לעיל (בהרחבה ביסוד הרביעי) הוא מתורה א', כל הקטע של ברכת יעקב לשבטים בחן, ולאחר מכן יוסף בירך את בנימין, נראה כתוספת שלא קשורה לבנין התורה, רק להבדיל כמו דרשן שדיבר על נושא מסוים – על חן – אז אגב הוא מביא שמצאנו את הנושא של חן גם בברכת יעקב את השבטים וכו'.

דוגמה נוספת: תורה נ"ה.

נושא התורה הוא לזכות לראות במפלת הרשעים. ושלבי התורה הם: שלב א' – לדון את הרשע לכף זכות, שע"ז מתגלה 'יד ה' ונעשה צל ומתחזקת ראייתו של הצדיק (קרי חיזוק אמונה). שלב ב' – ע"ז יכול להתפלל כראוי (כי לבו התיישר בשלימות אמונה). שלב ג' – התנוצצות אור זכות אבות (כי ע"י "ויחל" משה – תפילה, זוכים ל"חלה" זכות אבות). שלב ד' – מתגלה קדושת ארץ ישראל (שבכניסתם אליה נצטוו במצוות "חלה"). שלב ה' – נהיה מפלת הרשעים (נעשה לבם "תוחלת" ממושכה מחלת לב).

והנה כשמסכמים את חמשת השלבים בתורה, פתאום מגלים שסעיפים ה' ו' ז' של התורה לא שייכים לבניין התורה. רבינו מפרט מה הם התנאים של תפילה: עפר ואפר, ומבאר בפרוטרוט שיש עפר ואפר בכלל, וכן בפרט, שנצרכים לתפילה. לאחר מכן רבינו ממשיך שצריך לתקן שלושה קולות בתפילה, שהם כנגד ארז אזור ושני תולעת, ותיקונם הוא: שחיטה שריפה אסיפה. ואחרי זה רבינו מבאר בסעיף ז' למעשה איך מתקנים את שלושת הקולות, וזה ע"י תפילה בכוונת הלב ובביטול מוחלט של ישותו בהיכל המלך.

והנה כל התנאים של התפילה הם דברים נפלאים ונוראים, אבל לא מובן מה שייכותם לתורה נ"ה דווקא. זה נראה כדרך אגב: 1. מכיוון שדיברנו על תפילה בישרות לב, אז נדבר כבר על התנאים ששייכים לתפילה (אבל יש הרי בלי סוף תורות בליקו"מ על תפילה). 2. מכיוון שקישרנו תפילה בישרות לב לפרה אדומה (פרה דקבילת משור וכו') אז כבר נדבר על כל הפרטים של פרה אדומה, על עפר ואפר, על עץ ארז ואזור וכו', על שחיטה שריפה אסיפה.

כי לעצם בניין התורה, החשבון הוא שע"י תפילה כתיקונו (בישרות לב) – ויחל משה – מגיעים לחלה זכות אבות, גם בלי הפרטים של עפר ואפר וכו' לכאורה.

וזה בעצם כלל י"ז, לשים לב לקטע מיותר בתורה. ועל זה בא ר' אברהם בביאהל"ק עם גילויים נוראיים. אבל עצם השימת לב לשאלה זו שיש כאן שלושה סעיפים שלכאורה מיותרים, זה ע"י הסיכום במספר השלבים ובהקשרם זה לזה.

באותה תורה עצמה בסופה, יש כמה נושאים חדשים שג"כ קשה להכניסם בשלבי התורה. רבינו מבאר שע"י כריתות הרשעים, זוכים הצדיקים לפני ה', ולהיכלל במט"ט שר הפנים. וצריך להבין היכן נכנס הנושא של פני ה' בשלבי תורה נ"ה. או שאולי זה שלב חדש ועליון יותר – שלב שישי, אחרי

שזוכים לארץ ישראל זוכים להגיע לפני ה'. ואחרי שברור מה לא ברור בשלבי התורה, הכנו כלי לקבל את דברי ראב"ן.

דוגמה נוספת: תורה כ"ב.

בעת לומדינו תורה זו בחבורה, שאל אחד החברים שכל סעיף ה' שרבינו מדבר שצריך לרחם על בשר הגוף, ולהאיר לו מההשגות של הנשמה, נראה כמיותר כשמסכמים את בניין שלבי התורה. רבינו מגלה שלזכות לחותם הידים – מידת האמונה – הוא ע"י הארה משבעה רועים שכלולים במנהיגי הדור. אלא שא"א להתקרב לרועים רק ע"י עזות דקדושה (שעל ידו ניצולים מהרועים דסט"א שמלכותם ע"י עזות דסט"א). והעצה למעשה להתקשר לעזות דקדושה הוא ע"י קולות, הן של צעקה, אנחה, שופר וכו'.

ומכאן רבינו יכל ישר לקפוץ לסעיף ו' שהוא המשך בנין התורה, והוא: יש בעיה כשאדם מתאנח בקולו, כי אז לעומת קול אנחה דקדושה מתעורר קול הברה, קול דסט"א של עוונותיו. והעצה לזה הוא להיות בבחינת בשר, וזה ע"י השימוש.

וכל העניין שיש גם בפרטיות נשמה וגוף, שזה כמו שיש בכלליות רועים דקדושה לעומת העם שמקבלים מהם (שהרועים הם בחינת נשמה להעם שלמטה מהם), נראה מיותר וכתורה בפני עצמה.

עד כאן נתנו שלושה דוגמאות מתורה א', נ"ה, כ"ב, לכלל הי"ז שמתגלה כשמספרים את שלבי התורה.

מעלה נוספת בנתינת מספר לשלבי התורה הוא, כי אחד מהחידושים הנפלאים שקיימים בליקו"מ הוא המושג שנקרא "משיכת קורה". דהיינו שלב א' שמביא את שלב ב', הוא קשור לא רק לשלב ב' הסמוך אליו והנולד ממנו, אלא הוא קשור גם לשלב ג' (בצורה ישירה, ולפעמים רבינו מביא באמת ראייה ישירה משלב א' לג' ומדלג את שלב הביניים). וכן שלב א' קשור לד', א' קשור לה' וכו'. וכן שלב ב' קשור לא רק לשלב א' שלפניו ולשלב ג' שנולד ממנו, אלא ב' קשור גם לשלב ד' וכן לה' וכו'. ולכן על ידי שהשלבים מסודרים בבניין נכון, אזי אם מוצאים השוואות לשון בשתי מקומות בתורה, מכיוון שידועים את מספר שלבי התורה, רואים מיד שהשוואות הזהים הם בשלב א' ובשלב ד' למשל, ואז מבינים עוד עומק בקשרי התורה.

ניקח דוגמה מתורה ס'.

כשמסכמים ונותנים מספר לשלבי התורה רואים 7 שלבים.

כשמגיעים לביאהל"ק פתאום רואים איך הוא עושה סדר נפלא בבניין התורה ולאחר מכן הוא מגלה קשרים ועומקים נפלאים.

סדר 7 שלבי התורה הוא כמשל ה"מנורה", שיש בה ג' קנים בצד שמאל, והם מתחברים לקנה הרביעי (האמצעי), ומהקנה האמצעי (הרביעי) יוצאים ג' קנים בצד ימין שהם מקבילים לג' הקנים שבצד שמאל.

בא ר' אברהם ומסדר את תורה ס' בצורה זו: שלושת התיקונים הראשונים (א'. סיפ"מ. ב'. התעוררות השינה. ג'. פקידת עקרות) מביאים את התיקון הרביעי – "יראה". וכיוון שהתיקון הרביעי נולד משלושת התיקונים הראשונים, לכן כל ג' התיקונים כלולים בו (דהיינו לא רק תיקון ג' הביא לתיקון ד' הסמוך לו, אלא גם תיקון א' הביא לתיקון ד' (בצורה ישירה, כמו במנורה שגם הקנה החיצוני – הראשון – מחובר בו), שזה המושג הנ"ל: משיכת קורה.

זוהי מבאר ראב"ן שלכן בתיקון הרביעי – יראה, רבינו מבאר שישנם ג' סוגי יראה: א. מורא שמים. ב. מורא רבך. ג. מורא אב ואם (וגם כ"א מהשלוש כלול משלוש), והסיבה לכך היא מפני ששלושת חלקי היראה נולדו משלושת התיקונים הראשונים.

וכאן בא ר' אברהם ומבאר בצורה מופלאה איך שלושת התיקונים הראשונים מולידים שלושה סוגי יראה – מה מכון כנגד מה. ומבאר כך: התיקון הראשון – הסיפורי מעשיות של הרב שמשיג אור של עתיק – אור פני ה', מביא לו "מורא שמים". התיקון השני – התעוררות התלמידים מהשינה בזכות הסיפוף"מ של הרב, מביאה להם מורא מהרב – "מורא רבך". והתיקון השלישי – פקידת עקרות – שההורים נפקדים בבן, זה מביא לבן מורא מאביו ואמו.

המשך בנין התורה: היראה בשלושת חלקיה מולידה עוד שלושה תיקונים: אריכות ימים (- עתיק), עשירות, התבוננות. ומכיוון ששלושתם נולדו מהיראה בשלושת חלקיה, לכן כל תיקון מכון כנגד אחד משלושת חלקי היראה, וגם כנגד אחד משלושת התיקונים הראשונים של התורה (שהולידו את שלושת חלקי היראה). עיי"ש איך שמבאר את הקשר.

המשל שראב"ן ממשיך הוא מאילן, שיש לו שלושה שורשים (ולענייננו ג' תיקונים הראשונים: סיפוף"מ וכו'), ומהם יוצא גזע (התיקון הרביעי: יראה), ומהגזע יוצאים שלושה ענפים (אריכות ימים, עשירות, התבוננות). וכל ענף למעלה מכון כנגד אחד מג' השורשים, וכולם כלולים בגזע, שנולד מהשורשים ומוליד ענפים.

כל המהלך המסודר והמאיר עיניים הזה, הוא בזכות זה שיודעים בבירור את מספר השלבים של התורה, ומבינים לעומק כל שלב, אז מזהים את החידוש הנפלא הזה (ע"י בנין התורה וע"י השוואת הלשונות והתוכן). כי שלושת התיקונים הראשונים הם: א' – הרב (שעוסק בסיפוף"מ), ב' – התלמידים (שמתעוררים מהשינה), ג' – לידת בנים (פקידת עקרות), וכשרואים שמדובר כאן על רב, בן ותלמיד (כפי שרבינו מלביש בסוף התורה בענין רשב"י ותלמידו ר' אבא ובנו ר' אלעזר), ומגיעים לתיקון הרביעי ורואים שרבינו מדבר על ג' סוגי יראה, וג' סוגי היראה הם של רב תלמיד ובן, כי "מורא שמים" הוא לרב, "מורא רבך" הוא לתלמיד, ו"מורא אב ואם" הוא לבן, מבינים היטב את קשר הדברים מיניה וביה כמשל האילן הנ"ל.

הלאה. מהיראה – התיקון הרביעי – נולד התיקון החמישי: אריכות ימים, ורבינו מכנה את זה "עתיק", וזה בדיוק אותו כינוי של התיקון הראשון שרבינו מדבר על הצדיק העליון שמספר סיפוף"מ של "עתיק" (- זה השוואת לשון, וגם התוכן זהה – אריכות ימים, כי עתיק הוא שנים קדמוניות – מעל השבעים שנה שהם כנגד השבעים פנים לתורה, ומעל השבעים שנה המוגבלים – זהו אריכות ימים), ישר מבינים קשר מיניה וביה שהתיקון החמישי נולד מהראשון – מהסיפוף"מ של הרב, וכן מהתיקון הרביעי – יראה – מהחלק של מורא שמים שיש לרב. וכך הלאה בתיקון השישי והשביעי.

לכן לכתוב ולסכם את התורה בליקו"מ בכל חמשת הצורות שכתבנו לעיל, זהו הכנה עצומה ואדירה לראות אור חדש בתורה, ולהגיע לביאור הליקוטים מוכנים כראוי.

עד כאן חמשת היסודות כהכנה ראויה ללימוד ביאהל"ק. כעת ניגש לחמשת הידיעות בלימוד ספר ביאהל"ק עצמו, ונרחיב בעיקר בידיעה הראשונה (בשאר הידיעות הרחבנו שם במקומם, עיי"ש).

הרחבה בידיעה הראשונה:

כפי שכתבנו כל מי שפותח ספר ביאהל"ק רואה שלשוננו של בעל המחבר קשה במיוחד. וברור שהיו לראב"ן כוונות מיוחדות בזה, כי כשפותחים שאר ספרי ראב"ן כמו כוכבי אור בשלל חלקיו, באנשי מוהר"ן - במעשיות על תלמידי רבינו ומוהרנ"ת, בחלק ששון ושמחה, במאמרים ובתפילות הנוראיות שלו, באמת ואמונה ובשיחות וסיפורים, רואים שר' אברהם ידע לפשט היטב ולכתוב בשפה נעימה וברורה השווה לכל נפש. ולכן שינוי זה בספרו ביאהל"ק ובספרו חכמה ותבונה על הספר סיפ"מ זועק "דרשני" (תרתי משמע).

(מן הסתם אחד מהסיבות הוא הם העניין של חיפוש הצדיק, כי לזכות לאור הצדיק שזה בא ראב"ן לגלות בספרו (עיין כלל ט') הוא ע"י הדרישה והיגיעה והחיפוש דייקא.

וכל לומד ביאור הליקוטים יכול להעיד שאחרי היגיעה וההתאמצות, כשזוכים לפצח ולהבין היטב את דבריו, מרגישים חיות ואור מאין דוגמתו. ואז הדברים נקלטים גם כן בעומק המוח והלב בזכות האתערותא דלתתא של המאמץ והיגיעה, וגם משום שכל שהדברים קצרים ומתומצתים ומרוכזים יותר הם נקלטים יותר, וקל יותר לחזור עליהם ולזכורם).

נחזור לעניין קושי הלשון. והוא שמלבד העומק העצום שיש בביאהל"ק שמצריך יגיעה רבה וחשבון מעמיק לפרטים ולפרטי פרטים, גם עצם לשונו הקדושה היא חלק מהקושי.

כי האף אומנם שיש חידושים שהם בעומק מבהיל, אבל ישנם גם חידושים שאינם חשבון עמוק בבניין וקשר התורה שמצריכים יגיעה, ואילו היו נכתבים בלשון פשוטה הם היו מובנים.

אקח דוגמה שמאוד חביבה עלי.

תורה ז' ח"ב אות כ"ג, וזה לשונו: שגם בהגיון לב הרב בתבונה והשגה החדשה מדברי פיו לחכמת השגתו הראשונה, מבאר יותר בעמקי שפתיו על אודות הכתוב פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות.

האות הזאת היא אות שדי קשה לפענחה.

והנה כל מתבונן רואה שר' אברהם לקח את הפסוק ושיחק כביכול עם מילותיו ודרך זה מגלה את חידושו.

המילים "הגיון לב הרב בתבונה והשגה החדשה" – הם הטיית לשון הפסוק: **והגות לבי תבונות.**

המילים "מדברי פיו לחכמת השגתו הראשונה" – הם הטיית לשון הפסוק: **פי ידבר חכמות.**

המילים הבודדות שראב"ן הוסיף בכדי שנבין את חידושו הם שתי המצבים של הרב: **השגתו הראשונה, והשגתו החדשה.**

המילים של ראב"ן **עמקי שפתיו** זהו שבח על דברי רבינו, והוא לשון הפסוק בישעיה (לג, פסוק יט), וביחזקאל (ג, פסוקים ה, ו), אמנם שם נכתב על צד השלילי, אבל עצם פירוש המילים הוא: לשון עמוק שאינך מכיר בו (רש"י שם), היינו שבח על לשון רבינו שלשוננו עמוקה מאוד וקשה להבינה, אם לא בחיפוש ויגיעה וכו'. וכמובן ראב"ן נוקט לשון זה כאן שמדברים על דברי חכמת הצדיק שיוצאים מפיו ושפתיו – **פי ידבר חכמות.**

כפי שכתבנו אות זו היא כעין חידה שצריך יגיעה לפצח דבריו. אבל עצם החידוש הוא פשוט וקל להבנה. ונבאר את דבריו.

בעצם יש קושיה: רבינו מגלה שע"י שמדברים עם חבריו ביראת שמים, זוכים שנשאר חליפות לאדם, דהיינו שגם אחרי הסתלקותו למעלה לאחר אריכות ימים ושנים, נשאר חליפות ממנו פה למטה בעולם השפל (שזה עיקר תענוגי ושעשועי השי"ת), כי האדם מתלבש בדעת שגילה לחבריו ונחשב כאילו הוא עצמו נשאר קיים בעולם.

והראיה מהפסוק: אשר אין חליפות למו, חד אמר בן וחד אמר תלמיד. דהיינו שאם האדם כן משאיר בן או תלמיד, ונשארת דעתו בעולם, נחשב שיש לו חליפות.

רבינו מביא לזה רמז נפלא, שבמילה "**חליפות**" עצמה מרומזת העצה איך זוכים לחליפות, כי 6 אותיות של תיבה זו הם ראשי תיבות של 6 התיבות בפסוק: **פ**'י י'דבר ח'כמות ו'הגות ל'בי ת'בונות.

והקושיה היא, הן אמת שהמילים "פי ידבר חכמות" מובנות, זה הנושא המדובר כאן, לדבר בפיו דיבורי חכמה ויראת שמים בשביל להשאיר חליפות. אבל המילים "והגות לבי תבונות" מיותרות לכאורה, מה קשור כאן תבונת ובינת הלב. זה נראה לכאורה ששלושת מילים אלו הם רק בשביל להסתדר עם ראשי התיבות של המילה "חליפות", מילה בת 6 אותיות, שצריך בשבילה 6 תיבות בשביל הראשי תיבות. אתמהה?! הרי כל מילה אצל רבינו מדויקת בתכלית. המילים והגות לבי תבונות בהכרח שייכים להשארת החליפות.

והנה מוהרנ"ת בליקו"ה אומר חידוש נפלא ומתוק מדבש על פסוק זה, שמיישב את הקושיה הנ"ל. (והוא ע"פ כלל א' שלומדים דברי רבינו מיניה וביה). והוא, שבהמשך התורה רבינו מבאר שהדעת שמשאירים כאן בעולם לבן ותלמיד, הם שני השגות שאחד מהם מכונה השגת הבן ואחד מהם מכונה השגת התלמיד. לבן מגלים השגה גבוהה ונוראה: "איה מקום כבודו", ולתלמיד הנמוך, מגלים השגת "מלא כל הארץ כבודו".

ומבאר ר' נתן שזהו ב' חלקי הפסוק: **פי ידבר חכמות** – זהו השגת התלמיד, ההתחזקות שמלא כל הארץ כבודו, שזה השגה שאפשר לדבר בפה (פי ידבר...), וזה כנגד הספירה הנמוכה – מלכות פה. משא"כ השגת הבן שהיא השגה גבוהה ונעלמת, המכונה בהמשך התורה: עין לא ראתה וכו', זה כנגד הספירה העליונה ביותר – סוד שפע הכתר כמוב"פ, וזהו: **והגות לבי תבונות**, כי ספירת הבינה (שהיא כנגד הלב – בינא ליבא) כלולה בספירת הכתר וכו'.

ראב"ן בא באות זו עם ביאור נפלא נוסף.

בסעיף ו' רבינו מגלה מה השכר שזוכים ע"י זה שעוסקים לדבר אחד עם חבריו בדעת ויראת שמים. והוא שנכנסים בו אורות המקיפים, דהיינו השגה שלפני זה האדם לא יכל להבין ולהשיג בשכלו (לכן שמו "מקיף" – שמקיף סביבות שכלו), כעת זוכה להבין ולהשיג (נהפך מ"מקיף" ל"פנימי") (והביאור הוא, שכשהכניס דעת בחבירו כביכול התרוקן שכלו, ויש מקום במוחו שיכנס המקיף – דהיינו ההשגה החדשה).

נמצא שיש את **ההשגה הראשונה** שיש לאדם, וע"י שמגלה אותה לחבירו, מתרוקן מוחו וזוכה **להשגה חדשה** שהייתה קודם לכן מקיף אצלו, ועכשיו נכנסה לפניו.

ובזה מבאר ראב"ן את כפילות לשון הפסוק: **פי ידבר חכמות** – זה מה שמדבר לחבירו את חכמת השגתו הראשונה. והשכר הוא: **והגות לבי תבונות** – שעכשיו לבו ישיג השגת אלוקות חדשה, ישיג אור מקיף חדש שנהפך לפנימי, המכונה בינת הלב (עיין תורה ל' ועוד על הפסוק נודע בשערים בעלה – כפום מה דמשער בליביה. השגות אלוקות מכונים שיעורין **דלבא**, וזהו והגות **לבי תבונות**).

כעת כשחוזרים ללשון ראב"ן רואים חידוש זה בתוך לשונו:

בהגיון לב הרב בתבונה והשגה החדשה – הרב זוכה בהגיון לבו להשיג תבונה והשגה חדשה. איך זוכה להשגה החדשה (המכונה אור מקיף)?

זה על ידי **מדברי פיו לחכמת השגתו הראשונה** – על ידי שמדבר בפיו לתלמידו את חכמת ההשגה הראשונה. כי ע"י שמדבר בפיו את חכמת השגתו ע"ז נתרוקן מוחו מההשגה הראשונה, וכעת משיג בהגיון לבו תבונה והשגה חדשה.

עד כאן בעצם ראב"ן סיכם בסך הכל את סעיף ו' (בלי תוספת), אלא שסיכם את זאת בלשון הפסוק, בכדי שחידושו יובן בתכלית הקיצור בלי שיצטרך להאריך כפי שאנחנו כאן הארכנו.

וזה דברי ראב"ן בשלימותם: **שגם** (ביסוד המבואר בסעיף ו' והוא:) **בהגיון לב הרב בתבונה והשגה החדשה** (שזוכה לזה) **מדברי פיו** (- ע"י שמדבר בפיו) **לחכמת השגתו הראשונה**, (בזה) **מבאר** (רבינו הקדוש) **יותר בעמקי שפתיו על אודות** (כפילות לשון) **הכתוב: פי ידבר חכמות** (שזה העבודה למעשה) – **והגות לבי תבונות** (זה השכר).

ולכן צריך להגות הרבה בדברי המחבר בשביל להתרגל ללשונו המיוחדת והנדירה, המבוססת על לשונות הפסוקים ומאמרי חז"ל ולשונות רבינו, בעיקר הלשונות המובאים בתורה בה הוא עוסק.

וזה אשר העיר ה' את עיני רוחו של המשפיע הנפלא בארץ ובחוץ לארץ, העובד ה' בחיות נפלאה ונוראה, ברוך הכישרונות בדיבור ובכתב, בעמקות נפלאה ובהיקף ידיעות רחבות, הלא הוא הרה"ח הר"ר יעקב נתן אנשין שליט"א, לכתוב פירוש על הספר העמוק ביאור הליקוטים. ומלבד מה שמבאר את עומק דבריו ע"פ חשבון קשר הדברים בתורה במדור "באר אברהם" (שזה שייך לידיעה השנייה שכתבנו), כתב מדור מיוחד הנקרא "שפת הבאר" לשנות את לשון ר' אברהם ללשון קלה ופשוטה (וזה בסיבת הידיעה הראשונה שכתבנו והרחבנו כאן), שבזכות זה לבד אפשר להבין הרבה מדברי ר' אברהם (בפרט במקומות שהם כפי הדוגמה שהבאנו, שלשונו של המחבר מקשה להבין את החידוש שכשלעצמו הוא לא כ"כ קשה).